

Пад хэштэгам #ХаравоеВеча ў сацыяльнай сетцы мы знайшлі кадр з рэпетыцыі сённяшняга "Харавога Веча".

С. 2

Сёння ў Мінску адкрыецца экспазіцыя Гарадской мастацкай галерэі твораў Леаніда Шчамялёва па новым адрасе.

С. 8

ПАДЗЕЙНЫ ФОН — НАЙБАГАТЫ!

У праграме Міжнароднага фесту "Белая Вежа" вылучаюцца "Дзяды" Адама Міцкевіча ў пастаноўцы Брэсцкага акадэмічнага тэатра.

Фота Волыгі КІМПУК

У Шчучыне да Дня беларускага пісьменства адкрылася пасля рамонту Раённая бібліятэка. Добрая навіна і да Дня бібліятэк краіны!

Фота Аліны САУЧАНКА

С. 2, 7

Тэндэнцыі

Сёння, 12 верасня, у Мінску і Гомелі адбудуцца галоўныя ўрачыстасці, звязаныя са святкаваннем Дня горада. Але ці не звязецца агульнагарадское свята да вядомага "Горада майстроў" ці "выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі" з традыцыйнымі выступленнямі калектываў аматарскай самадзейнасці?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Што ж... Прааналізаваўшы праграмы святочных мерапрыемстваў абодвух гарадоў, адразу скажу, што, на першы погляд, многае сапраўды паўтараецца... Так, у гомельскіх ды мінскіх імпрэзах знайшлося месца і "Гораду майстроў", і "Гораду рамеснікаў". Таксама ў гарадах над Сожам і над Свіслаччу прагучаць спеы творчых калектываў ды знакамітых выканаўцаў. А завершыцца агульнагарадское свята што ў Гомелі, што ў Мінску традыцыйным святочным феерверкам...

Але ж казаць пра тое, што сёлета Дзень горада ў абодвух гарадах

"Ярнбомбінг" пад пяніна

Шукаем "ноу-хау" двух дзён горада

нічым не адрозніваецца ад іншых значных мерапрыемстваў, было б не зусім слушным. Ці нават зусім не слушым. Бо разнастайных акцый, творчых знаходак і новых ідэй хапае ў арганізатараў святочных дзей...

Напрыклад, беларуская сталіца парадуе не толькі разнастайнымі канцэртамі ды фестывалямі, якія будуць ладзіцца ва ўсіх раёнах горада, але і, сярод іншага, Міжнародным фестывалем гістарычнай рэканструкцыі "Мінск старажытны" ды тэматычнымі кінапаказамі дакументальных фільмаў у многіх кіна-тэатрах. А ў раёне Камсамольскага возера, на праспекце Пераможцаў, арганізатары запланавалі ўсталяванне вулічнага пяніна, пайграць за якім зможа кожны ахвотны. Не сакрэт, што падобныя "пянінныя" акцыі ладзяцца ў многіх гарадах Еўропы, і тое, што беларуская сталіца не застаецца ўбакі ад агульна-

святнай тэндэнцыі, пагадзіцеся, не можа не радаваць.

Акрамя таго, заўтра, 13 верасня, у парку Чалюскінцаў запланавана правядзенне "Дранік-фэсту" — фестывалю беларускай кухні. Таксама адбудуцца шматлікія культурныя і спартыўныя мерапрыемствы ва ўсіх кутках Мінска, а яшчэ ў гэты ж дзень у горадзе будзе зладжана своеасаблівае сямейнае свята: на бульвары Уладзіміра Мулявіна заплануе "ярнбомбінг" пад назвай "Вязаны бульвар". Гэта, так бы мовіць, яшчэ адзін агульнасусветны культурны трэнд, які прыйшоў у Беларусь з ЗША.

Калі хто не ведае, дык "ярнбомбінг" ці "вязанае графіці" — гэта калі жыхары горада самастойна абв'язваюць пражай гарадскія аб'екты: літарныя ступы, агароджы, дрэвы і нават... масты. Так што ў нядзелю ўсе тыя, хто ўмее трымаць у руках спіцы, змогуць прадэманстраваць

майстэрства жыхарам і гасцям сталіцы, узяўшы ўдзел у гэтай цікавай і пакуль што даволі новай для беларусаў акцыі. Дарэчы, падобнае ж мерапрыемства будзе зладжана і ў Гомелі, дзе 12 верасня, у цэнтры горада, таксама збяруцца людзі, неаб'яквыя да "вязанага графіці".

Свае культурныя праекты прадставяць жыхарам Гомеля 12 верасня, натуральна, музеі, бібліятэкі ды культурныя цэнтры. А яшчэ вельмі цікавым мне падалося тое, што падчас Дня горада гамяльчанам можна будзе не толькі пабываць на самых розных гарадскіх канцэртах ды фестывалях, але і паглядзець на цікавы гістарычны праект "Упершыню ў Гомелі". Госці свята ўбачаць гістарычныя рэканструкцыі шэрагу аб'ектаў ўзору XIX — пачатку XX стагоддзяў, якія размяшчаліся раней у горадзе над Сожам.

Такім чынам сучаснікі змогуць па-новаму адкрыць для сябе старадаўнія факты і падзеі з гісторыі Гомеля. Усе гістарычныя аб'екты, сярод якіх першы банк, цырульня, карчма,

бровар, а таксама першы ў горадзе палац культуры "Везувій", дзе колись выступаў з куплетамі Леанід Уцёсаў, размесцяцца на Кіеўскім спуску, непадалёк ад гарадской набярэжнай.

Натуральна, я згадаў толькі некалькі цікавых ды адметных акцый да Дня горада як у Мінску, так і ў Гомелі. Упэўнены, і ў іншых абласных ды раённых гарадах Беларусі таксама шукаюць і знаходзяць шляхі для рэалізацыі сваіх крэатыўных культурных ідэй ды праектаў, хай сабе нават і з улікам агульнасусветнага вопыту. А што? Гэта таксама трэба рабіць: жывём жа ў цэнтры Еўропы!

Але ж, мабыць, варта не толькі пераймаць чужое, але і ствараць сваё, асаблівае, адметнае і крэатыўнае. Каб пасля ўжо нашы, айчыныя, брэнды і культурныя "ноу-хау" бралі на ўзбраенне ў іншых краінах свету ды піярылі на сваіх святах ды фестывалях. Што ж, магчыма, з цягам часу так сапраўды і будзе... Прынамсі, я ў гэта веру.

K

Віншаванне

Дарагія сябры!

Прыміце шчырыя віншаванні з прафесійным святам —
Днём бібліятэк!

На бібліятэкі сёння ўскладаюцца важныя задачы па захаванні і трансмісіі нацыянальнай і сусветнай культурнай спадчыны, і, адначасова, спрыянні ўстойліваму развіццю сучаснага інфармацыйнага грамадства. Выкананне высокай місіі бібліятэк немагчыма без руплівай і няспынай працы бібліятэчных прафесіяналаў. Ваш талент, адданасць сваёй справе і, найперш, штодзённая праца ўносяць вялікі ўклад у захаванне мудрасці нацыі, яе спадчыны і волюту, распаўсюджванне духоўных каштоўнасцей беларускага народа, развіццё беларускай культуры.

У гэты святочны дзень жадаю ўсім, хто працуе ў бібліятэчнай галіне, невывярннай крывіцы творчасці і духоўнай сілы, асабістага шчасця і дасягненняў ва ўсіх сферах жыцця. Жадаю, каб у гэтае свята вы ў найбольшай ступені адчулі гонар за сваю пачэсную справу. Хай будучыя паколенні будуць ганюць і імкнуцца да далейшых поспехаў!

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс СВЯТЛОЎ

Кіраўнік дзяржавы за-
снаваў спецыяльны прыз
Прэзідэнта Беларусі “Сла-
вянская надзея”. Адпавед-
ны ўказ №382 Аляксандр
Лукашэнка падпісаў 8 ве-
расня бягучага года.

васількоў, зробленыя з паліраванай і таніраванай ліставой латуні, а таксама сілуэт жаўрука — таксама з паліраванай латуні — які лунае над ім.

Скульптура “Славянскай надзеі” замацавана на чорнай гранітнай падстаўцы вышыняй у 30 міліметраў прамавугольнай формы памерам 120 на 120 міліметраў. Менавіта на

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

“Славянская надзея”

Як паведамляецца, спецыяльны прыз будзе ўручацца ў рамках Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. Узнагароду атрымае адзін з удзельнікаў конкурснай праграмы за лепшае ўвасабленне ў творах вакальнага мастацтва славянскай тэмы.

Што да прапаноў па прысуджэнні “Славянскай надзеі”, дык яны павінны ўносіцца на разгляд Прэзідэнта Беларусі Міністэрствам культуры нашай краіны на падставе хадайніцтва дзяржаўнай установы “Цэнтр культуры “Віцебск”. А сам спецыяльны прыз, згодна з Палажэннем, будзе ўручацца Кіраўніком дзяржавы або ўпаўнаважанай ім асобай на цырымоніі ўрачыстага закрыцця Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”.

Выглядае спецыяльны прыз Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Славянская надзея” наступным чынам. Як вынікае з ягонага апісання, гэта вертыкальная дэкаратыўная скульптурная кампазіцыя вышыняй у 450 міліметраў, выкананая з металу і ўсталяваная на гранітным падмурку. У аснове названай скульптурнай кампазіцыі — стылізаваны букет з паліраванай бронзы, які апаясаны стужкай з выбітым надпісам залацістага колеру “Славянская надзея”. На самім букце замацаваны шар, пакрыты плоскімі сілуэтамі квітнеючых

гэтай падстаўцы і будзе змяшчаецца таблічка, дзе на рускай мове напішучы прозвішча, імя і імя па бацьку лаўрэата, слова “Віцебск”, а таксама год уручэння прыза.

Згодна з палажэннем, у дадатак да спецыяльнага прыза Прэзідэнта Беларусі лаўрэату будзе выдавацца яшчэ і дыплом адпаведнага ўзору, з указаннем поўнага наймення прыза, года яго прысуджэння, а таксама звестак пра ўзнагароджанага. Дыплом гэты будзе падпісаны Прэзідэнтам краіны. Выраб спецыяльнага прыза і дыплама да яго будзе здзяйсняцца за кошт сродкаў, прадугледжаных Міністэрству культуры Беларусі ў рэспубліканскім бюджэце.

Таксама гэтым жа Указам Кіраўніка дзяржавы №382 зацверджаны новыя ўзоры ўзнагародных дакументаў, якія ўручаюцца пры прысуджэнні прэміі Прэзідэнта Беларусі “За духоўнае адраджэнне”, спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Беларусі дзеячам культуры і мастацтва, а таксама спецыяльнай узнагароды Прэзідэнта Беларусі “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення”. Акрамя таго, дакументам прадугледжана пашырэнне пераліку асобаў, якія могуць вылучацца на атрыманне прэміі Прэзідэнта “За духоўнае адраджэнне” і спецпрэміі Прэзідэнта дзеячам культуры і мастацтва.

K

Выбары-2015

Цэнтрвыбаркам прыняў рашэнне аб рэгістрацыі кандыдатамі чатырох прэзідэнтаў на пасаду Прэзідэнта — Сяргея Гайдукевіча, Таццяны Караткевіч, Аляксандра Лукашэнка і Мікалая Улаховіча. Выдадзены адпаведныя пасведчанні.

Для таго, каб звярнуцца да выбарчыкаў, кожны кандыдат мае права на два бясплатныя выступленні ў эфіры тэлеканала “Беларусь 1” і на два бясплатныя выступленні ў эфіры Першага нацыянальнага канала Беларускага радыё. Працягласць аднаго выступлення не можа перавышаць 30 хвілін.

Як стала вядома па выніках жараб’ёўкі, Сяргей Гайдукевіч выступіць на тэлебачанні 15 верасня і 25 верасня; на радыё — 23 верасня (6.10 — 6.40) і 30 верасня (6.10 — 6.40). Таццяна Караткевіч выступіць на тэлебачанні 17 верасня і 24 верасня; на радыё — 25 верасня (6.10 — 6.40) і 2 кастрычніка (6.40 — 7.10). Аляксандр Лукашэнка атрымаў час для выступлення на тэлебачанні 16 верасня і 23 верасня; на радыё — 23 верасня (6.40 — 7.10) і 30 верасня (6.40 — 7.10). Мікалай Улаховіч выступіць на тэлебачанні 18 верасня і 22 верасня; на радыё яму будзе выдзелены час 25 верасня (6.40 — 7.10) і 2 кастрычніка (6.10 — 6.40). Тэледабаты пройдуць на тэлеканале “Беларусь 1” 3 кастрычніка, пачатак а 17-й. Для гэтага адводзіцца 60 хвілін эфірнага часу. Кандыдат, які жадае ўдзельнічаць у тэледабатах, не пазней як 18 верасня павінен падаць у Белтэлерадыёкампанію пісьмовую заяву. Пры гэтым можна ўпаўнаважыць для ўдзелу ў тэледабатах давераную асобу.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНІВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргевіч ТРАФІЛАЎ. Адказны сакратар: Вольга НАВІЦКАЯ; рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Настася ПАНКРАТАВА, Яўген РАПІН, Ілья СВІРЫН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕўСкі, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукпісы не рэдакуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў на правах рэкламы. “Культура”, 2015. Наклад 5 449. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 11.09.2015 у 16.00. Замова 3617. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Паліто, тэлефон
і маўленне паэта

У сціслай форме паспрабую акрэсліць сваё бачанне некаторых ідэй, што варта было б ужыць пры фарміраванні экспазіцыі гісторыка-літаратурнага музея. Вядома, з улікам таго, што перад ім стаіць амбітная задача паказаць не толькі ўласна сферу пісьмовай культуры пэўнай краіны, але і варункі, у якіх яна зараджалася, стала, відазмянялася.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Асабіста для мяне відавочна, што перад музейшчыкамі паўстане праблема экспазіцыйнага матэрыялу. Не, мяне не трэба пераконваць, што фонды маюць дастаткова адзінак захоўвання і далёка не ўсе іх выставіш у пастаяннай экспазіцыі. Я да таго, што ёсць пэўныя артэфакты,

Дэталыны разгляд

Вядома, што ў будынку Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры завяршаюцца рамонтныя работы. Паколькі яны пакрысе заканчваюцца, з’явілася магчымасць паразважаць након таго, якой устаною стане пасля абнаўлення. Тым больш, як улётку зазначала “К” дырэктар установы Лідзія Маркарэвіч, запланавана аб’явіцца тэндэр на мастацкі праект новай экспазіцыі. Ды і музей адкрыты для ідэй! Журналісты газеты выказалі ў гэтай публікацыі ўласнае бачанне гісторыка-літаратурнага музея ў сучаснасці з нагоды Дня беларускага пісьменства. Пачатак абмеркавання чытайце ў № 36.

ведвальнікаў у псеўдаўтэнтнычасці. Прычым я не за тое, каб усё адсутнае, але канцэптальна важнае для нашай гісторыка-літаратурнай экспазіцыі выфарбаваць у пэўны колер. Але знайсці некалькі кропак у ёй, дзе такі прынцып замяшчэння пасуе, можна.

Яшчэ адзін прыклад — з музея “Фабрыка Аскара Шындлера” ў польскім Кракаве. Прыкладна пасярод экспазіцыі, прысвечанай Другой сусветнай вайне, фашыскай акупацыі Польшчы і Кракава ды, уласна, дзейнасці ўладальніка фабрыкі, які ўратаваў сотні жыццяў

удзелам. Перыядычна, раз у тры хвіліны, скажам, адна са сцен ажывае гукам і мы назіраем выступленне Якуба Коласа ці Максіма Танка, Уладзіміра Караткевіча ці Анатоля Сыса, Альгерда Бахарэвіча ці Людмілы Рублеўскай. А паміж гэтымі выступленнямі камната поўніцца поліфаніяй галасоў з аўдыязапісаў айчынных літаратараў. І раптам з агульнай поліфаніі вылучаецца спеў Уладзіміра Караткевіча “Ой, кося мой, кося...” альбо чытанне Янка Купала на верша “Трэба нам песень...” Ох, як уразіла мяне гэтае чытанне ў свой час: дагэтуль гучыць

Музей літаратуры —

пра існаванне якіх мы ведаем, але ўвучавідкі іх бачыць, гартаць нікому з сучаснікаў не даводзілася. Скажам, нейкія летапісныя помнікі, што існуюць нават не ў больш позняга часу спісах, а проста ў выглядзе радка з пэўнай хронікі. Ці рассыпаны набор рамана Уладзіміра Караткевіча “Ленанды не вернуцца да Зямлі”...

Каб іх паказаць, мяркую, варта скарыстаць прынцып, што прыняў за аснову кіеўскі Музей Міхаіла Булгакава на Андрэўскім спуску. Паколькі рэчаў самога пісьменніка з часу яго жыцця ў Кіеве захаваўся вельмі мала, адсутныя прадметы для экспазіцыі аднавілі і пафарбавалі ў белы колер. “На гэтым месцы мог быць...” — прыкладна так можна ахарактарызаваць гэты прынцып. І ён спрацоўвае! Не выклікаючы пры гэтым падазрэнняў дапытлівых на-

мясцовых яўрэў, знаходзіцца інсталяцыя. Выглядае яна так: шкляная канструкцыя, што па сваіх формах нагадвае табурэт у два чалавечыя росты. Унутры шклянога карабу — прадукцыя фабрыкі Шындлера: эмаліраваны посуд. Усё і ведаецца: гэта ўражвае! Інсталяцыя выглядае як важкі кантрапункт, а для кагосьці менавіта яна акажацца кульмінацыяй музейнай прасторы.

Прыводзячы такі прыклад, дарэчы, нескладаны для выканання нават фінансава, хачу прапанаваць сваё бачанне падобнага месца ў экспазіцыі, скажам, Музея гісторыі беларускай літаратуры. Уявіце сабе пакой, на чатыры сцяны якога, пакрытыя аўтографамі пісьменнікаў, старонкамі з іх твораў, рэпрадукцыямі здымкаў, вядзецца няспынная праекцыя кіна-ці фотакадраў з іх

у галаве непאўторная інтанацыя Купалавага маўлення.

У такім пакоі будучы затрымлівацца, там заўжды акажацца шматлюдна. Як, думаю, не пакіне аб’якавым наведвальнікаў такі элемент экспазіцыйнай прасторы. Уявіце пасярод залы стэнд, што дадае яшчэ дзве паверхні. Мне запамнілася з ранейшай экспазіцыі музея паліто Івана Шамякіна. Мяркую, такія ўзоры вопраткі ёсць і ў фондах іншых нашых літаратараў. Я б прапанаваў выставіць іх уздоўж гэтага стэнда па дзесяцігоддзях. Гэта ж само па сабе цікава, як змянялася мода, стыль, дабрабыт літаратараў. І дадаць сціслыя звесткі пра тое, шапку з якога меху даставалі “па вялікім блаце”, а якое паліто можна было прыдбаць толькі на спецбазе для іншаземцаў ці наогул за мяжой.

“...Веча” вечна будзе жыць?

меркаванне

Тамара СЛАБОДЧЫКАВА, дацэнт Акадэміі музыкі, мастацкі кіраўнік капэлы “Акадэмія” НАН Беларусі, аўтар ідэі і мастацкі кіраўнік Рэспубліканскай акцыі “Харавое вечы”

Ён атрымаўся вельмі разнастайным, ахопліваючы і папулярныя песні ваенных гадоў, і партызанскую тэматыку, і нават класіку. Так, мы звярнуліся да харавога фрагмента з оперы Сяргея Пракоф’ева “Вайна і мір”, толькі замянілі згодкі пра Кутузава зваротам да роднага краю: такое нязначнае рэдагаванне літаратурнага тэксту дазваляецца, бо пры тых жа перакладах на іншыя мовы страты бываюць куды большымі.

Блок “Беларусь партызанская”, які акрэслівае гэтую адметную рысу нашай краіны, будзе прадстаўлены народнымі калектывамі. А ў соіце злюбімых песень прагучаць “Вечар на рэйдзе”, “Кацюша”, “Смуглянка”, “У лесе прыфрантавым”.

“Харавое вечы” ладзіцца ля храма, таму абавязкова будзе і духоўная музыка. Але стрыжнявой лініяй пройдзе любоў да радзімы, бо пра гэта — практычна кожны твор, уключаны ў праграму.

Кульмінацыяй будзе некалькі, прычым розных па кіраванасці. “Люблю наш край” Міколы Равенскага на словы Канстанцыі Буילו — прамы зварот да Беларусі. “Ляціце, галубы, ляціце” Ісака Дунаеўскага на словы Міхаіла Матусоўскага — сімвал мірнага неба над галавой. А завершыцца выступленне зводна-

га хору, дзе з’яднаюцца ўсе калектывы, “Мінскім вальсам” Міхаіла Шуміліна на словы Авяр’яна Дзеружынскага. Знакамітая “Радзіма мая дарагая” Уладзіміра Алоўнікава на словы Алеся Бачылы таксама прагучыць, але раней. Бо фінальнай кропкай мы хацелі зрабіць не ўрачысты клічкі, а цёплае, сардэчнае, “недасказанае” шматкроп’е. І менавіта ў жанры вальса, да якога змогуць далучыцца танцавальныя пары. Каб свята на гэтым не скончылася, а працягвалася.

Працяг павінен быць і ў “Харавога вечы”. Такая акцыя не можа быць адзінкавай — ды яна ўжо і цяпер, можна сказаць, не першая. Бо падобныя сумесныя харавыя выступленні мы ладзілі і ля Акадэміі навук, і на прыступках Нацыянальнай бібліятэкі. Знаны харавы дзечы, народны артыст Беларусі і СССР Віктар Роўда заўсёды марыў, каб у нас, як у краінах Балтыі, ладзілася сваё “Спеўнае поле”. Мы ўсе ўпэўнены, так і будзе. Народ не можа не спяваць! Бо іначай — які ж ён народ, няўжо такі маўклівы? Не, нашы продкі мелі песні на ўсе выпадкі жыцця, спявалі разам і паасобку. Дык заспяваем і мы!

Занатавала Надзея БУНЦЭВІЧ

З іншага ж боку прапаную паставіць... узоры хатніх тэлефонаў ці таксафонаў, таксама па дзесяцігоддзях. Здымаеш слухаўку — і чуеш голас пісьменніка. Як лічыце, ці затрымаюцца наведвальнікі ў такой зале? Мяркую, што абавязкова.

Таму спадзяюся на тое, што ў канцэпцыі экспазіцыі музея знойдзецца месца тым момантам, пра якія наведвальнік захаве памяць на доўга. А гэта значыць, "сарафаннае" радыё пачне працаваць ці не шпарчэй за Інтэрнэт!

Давайце "хуліганіць"!

Пры ўмовах вялікага патока інфармацыі і панавання масавай культуры музей павінен найперш не столькі адукаваць, колькі здзіўляць. Бо толькі прыцягнуўшы ўвагу наведвальнікаў (тых жа школьнікаў і моладзь, якія апошнім часам, на жаль, чытаюць усё менш), толь-

ляў паводле літаратурных твораў. Змясціла б я і такія "экспанаты", як карта Беларусі з партрэтамі пісьменнікаў, хто адкуль родам, а таксама "лента часу", на якой іх імёны былі б змешчаны ў храналагічным парадку па даце нараджэння і з адпаведнымі ім знакамі задзяка. Такая "наглядная агітацыя" вымушала б па-новаму зірнуць на іх творчасць замест таго, каб запамінаць біяграфію.

А чаму б не завесці сваю Кнігу рэкордаў Гінеса — літаратурную, беларускую? Людзі любяць топы — дык давайце задаволім гэты попыт, пазначыўшы, хто напісаў больш за ўсё кніг, старонак, паэтычных радкоў, хто часцей перавыдаваўся, перакладаўся на іншыя мовы, натхняў стваральнікаў фільмаў, спектакляў, анімацыйных стужак.

Колькасць наведвальнікаў, як вядома, заўсёды залежыць не толькі ад таго, які лік асоб прыйдзе ў музей (у кіно, на спектакль, да прыкладу) упершыню, а колькі з іх захаца прыйсці яшчэ. У музеях дзеля гэтага ладзяцца выстаўкі. Але ж можна прыдумаць шмат чаго іншага!

Можна было б ладзіць, да прыкладу, тыдні пісьменнікаў і паэтаў — у адпаведнасці з днямі народзінаў, а не толькі значных юбілеяў. Ці месяц пісьменнікаў Гомельшчыны, месяц дэтэктываў, любоўнай паэзіі... Не толькі дэманстраваць класікаў, але і часцей прыцягваць сучаснікаў.

У моду ўсё больш уваходзяць квэсты — своеасаблівыя гульні "ў дэтэктыў", дзе трэба, выкарыстоўваючы падказкі, выбрацца з зачыненага пакоя, адшукаць злачынцу. Чаму б не скарыстаць гэты вопыт і прымусяць наведвальнікаў шукаць штосьці сярод экспанатаў — тую ж кнігу пэўнага года напісання ці выхаду ў друку?

А яшчэ — праводзіць тэсты (натуральна, без карыстання смартфонамі): назваць аўтара цытаты (у якасці падказкі — тры прозвішчы на выбар), нейкую дату, імёны літаратурных герояў. На выхадзе з музея — апытальнікі-галасаванні: які твор з пералічаных (спіс будзе рэгулярна абнаўляцца) падобнага больш. Прагаласаваўшы, можна будзе даведацца агульныя вынікі на гэты час: калі нават попытам карыстаецца твор, які ты не ведаеш, дык яго захацацца прачытаць!

Ну, а на сайце музея можна разгарнуцца яшчэ шырэй. Была б толькі

фантазія, якой супрацоўнікі ніяк не абдзелены! Проста, можа, часам баляца крыху "пахуліганіць"??

Алесь Загорскі ў 3D

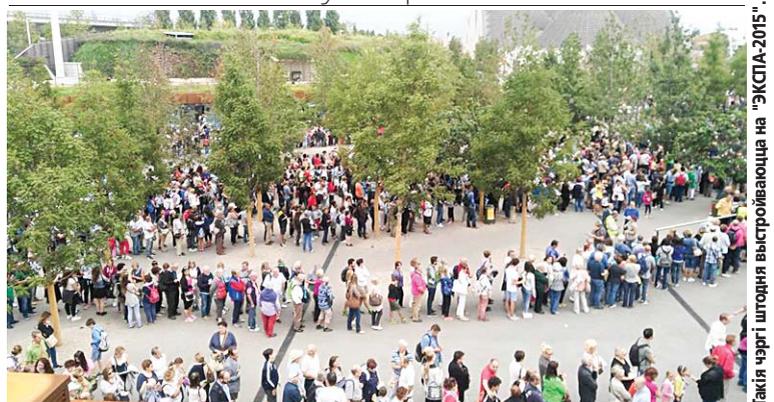
Сучасны літаратурны музей — гэта, як на мой погляд, своеасаблівы культурны цэнтр, у якім не толькі можна, да прыкладу, пагартаць — хай сабе і "віртуальна" — дзённік Максіма Багдановіча ці "Новую зямлю", пабачыць аўтографы паэтаў ды празаікаў, розныя фаліянты, папрысутнічаць на прэзентацыях кніг, але і сустрэцца з любібымі героямі: тым жа Алесем Загорскім ці Ганнай Чарнушкай, скажам, у 3D-акулярах.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Што яшчэ? На мой погляд, літаратурна-гістарычны музей не можа абысціся без экспазіцыі, прысвечанай тым беларускім пісьменнікам, якія былі рэпрасаваныя і расстраляныя ў жахлівыя сталінскія гады. Забываць пра гэтую старонку нашай гісторыі папросту недаравальна. А яшчэ тут абавязкова павінны быць прадстаўлены паэты-эмігранты — своеасаблівыя літаратурныя дысідэнты, якія тварылі, не зважаючы на тое, што знаходзіліся далёка па-за межамі Беларусі...

Памятаю, гады два таму разам з сябрамі наведаў Музей шасцідзясятніцтва, што размешчаны ў Кіеве. Экспазіцыя, дзе былі прадстаўлены асабістыя рэчы ўкраінскіх пісьменнікаў-дысідэнтаў, іхнія лісты з-за краіны, фотаздымкі з першых літаратурных непадцензурных вечарын, дзясяткі калекцыйна-дакументальных твораў, архіўныя дакументы сапраўды ўражвалі і краналі за жывое. Вось бы і ў Мінску стварыць падобную ўстанову ці хаця б экспазіцыю! А напоўніць яе і ў беларусаў ёсць чым! Глядзіш, наведвальнікі такога літаратурнага музея самі пачалі б расшукваць цікавыя беларускія творы ды цікавіцца матчыным словам не з-пад палкі, "бо гэта ў школе прачытаць загадалі", а ў ахвоту, самастойна... Мары і надзеі, скажаце? Магчыма. Але ж, як слушна пісала Леся Украінка, варта нават "без надзеі такі спадзівацца..."

Фотасюжэт нумара

Такія чаргі штодня выстаўляюцца на "ЭКСПА-2015".

Дзень Беларусі на "ЭКСПА-2015"

У рамках Сусветнай выстаўкі ў Мілане Беларусь правяла свой дзень 9 верасня, а ў самім павільёне адбыўся Дзень Мінска. Дзякуючы таму, што ў гэтым буйным італьянскім горадзе знаходзіцца фальклорны гурт "Купалінка" Белдзяржфілармоніі мы прапануем эксклюзіўны фотасюжэт з месца падзей. Дарэчы, айчынны павільён па стане на гэты тыдзень наведвала з пачатку форуму больш за 800 тысяч чалавек.

Фота Алега ЛІТВІНЮКА

Падзею адкрывае Прэм'ер-міністр Беларусі Андрэй Кабякоў.

"Купалінка" з песнямі рушыла да Нацыянальнага павільёна.

Беларуская сімволіка ў выстаўчанай прасторы...

...ў прасторы Мілана.

Пасля адкрыцця Дня Беларусі распачалася культурная праграма.

Італьянцы дэгуставалі беларускія стравы.

Гэта...

кі зацікавіўшы іх чымсьці, можна надалей разлічваць, што прапанаваны ім веды будуць успрыняты, а не выкінуты з памяці як смецце.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Улічваючы гэта, экскурсіі могуць весці не адно з удзелам экскурсавода, а разам з літаратурнымі героямі, рознымі для кожнага ўзросту. Для гэтага можна было б прыцягваць студэнтаў Акадэміі мастацтваў, Універсітэта культуры і мастацтваў, удзельнікаў тэатральных студый. Любы дыялог заўсёды больш цікавы, чымсьці маналог. А тым больш, калі ён пабудаваны не толькі на пытаннях-адказах, але і на прынцыпова розных пунктах гледжання. Да таго ж, у размову маглі б уступаць наведвальнікі, бо часта бывае цікава даведацца, чаму той ці іншы герой паступіў так, а не гэтак.

Што тычыцца самога музейнага начыння, дык там, да ўсяго, маглі б "круціцца", нават без гуку, фрагменты з фільмаў ці спектак-

Аб'ява*

Стыпендыяльная праграма Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча "Gaude Polonia"

Нацыянальны цэнтр культуры аб'яўляе конкурс на атрыманне стыпендыі на шасцімесячны курс навучання ў Польшчы

ў рамках стыпендыяльнай праграмы Міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча "Gaude Polonia".

Праграма "Gaude Polonia" прызначана для маладых твораў і перакладчыкаў з краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.

Курс навучання ў Польшчы пачнецца

1 лютага і будзе доўжыцца да 31 ліпеня 2016 года.

Набор удзельнікаў ажыццяўляецца на конкурснай аснове.

Кандыдаты павінны валодаць польскай мовай на базавым узроўні.

Заяўкі прымаюцца да 15 кастрычніка 2015 года.

Падрабязную інфармацыю аб Праграме і бланкі анкет можна атрымаць на інтэрнэт-старонцы www.nck.pl/kategorie/gaudepolonia.html

і ў Нацыянальным цэнтры культуры ў Варшаве

(тэл. +48 22 210 01 21, e-mail: bogumila.berdychowska@nck.pl),

а таксама ў Польскім Інстытуце ў Мінску

(Мінск, вул. Валадарскага, 6; тэл. (8017) 200-63-78, (8017) 200-95-81).

Дзяжурны па нумары

Замежная? Родная...

Першага верасня мой пляменнік першы раз пайшоў у школу. Урачыстая лінейка, кветкі для настаўніцы, буквар і першы ўрок — усё было так, як і мае быць. Што здзівіла, дык гэта фраза ад той жа настаўніцы, якая на першым уроку, дзе прысутнічалі і бацькі, зазначыла, што на заняткі па беларускай мове дзецям трэба набыць спецыяльны сшытак, бо, маўляў, "мову дзеці не ведаюць — яна для іх замежная". Між тым, школа гэта знаходзіцца не ў Мінску, а ў адным з гарадскіх пасёлкаў на Міншчыне, там, дзе калісьці быў ахрышчаны класік беларускай літаратуры...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Ці варта казаць, што словазлучэнне "замежная беларуская мова" гучыць не надта прыемна. Але ж, мяркую, руская мова здаецца пакуль што для тых жа першакласнікаў не менш складанай за беларускую ў плане вывучэння і такой жа "замежнай" — пісаць на ёй правільна яны пакуль што ўвогуле не могуць, адно што размаўляюць... Праўда, набыць спецыяльны сшыткі для рускай мовы чамусьці не патрабуецца...

Але што ж паробіш: настаўніца, верагодна, канстатавала рэальны і вядомы факт з жыцця. Сапраўды, мала ўрокаў "матчынай" мовы ў школе, не так часта, як хацелася б, гучыць "звонкае "дзе" і густое "чаго" на радыё ці па тэлебачанні. А, напрыклад, беларускамоўных мультфільмаў ці адукацыйных дзіцячых праграм па-беларуску, якія мог бы глядзець пляменнік Міша па тэлевізары, я штосьці ўвогуле не прыпамінаю...

У іншых, суседніх з Беларуссю краінах, робяць зусім інакш: не цураюцца ні перакладу кнігі таго ж "Гары Потара" на сваю мову альбо адразу ж агучваюць дзіцячыя кінастужкі па-свойму ды пускаюць іх у пракат. Напрыклад, ва Украіне амерыканскую анімацыйную камедыю "Міньёны" адразу ж пераклалі на ўкраінскую. І міньёны ўвобмірг ператварыліся ў "посіпакаў", а дзеці са сваімі бацькамі без асаблівых праблем глядзелі іх на сваёй, матчынай мове...

А дзе нашы "посіпакі" ці, да прыкладу, як варыянт, "калакі", "жаўцянікі" ці "курдуцелі"? Дзе пераклад новай серыі "Тэрмінатара", дзе вядомая фраза "I'll be back!" прагучала б цалкам самавіта і па-беларуску?.. Прыклады, натуральна, можна доўжыць. Балазе, агучыць той ці іншы фільм для дзіцяці альбо дарослых па-беларуску і зрабіць некалькі дэманстрацый хай сабе ў сталічнай "Ракеце" ці "Перамозе", вядомых сваім арт-кірункам, пагадзіцеся, не так ужо і складана... Але ж, як бачна, не для айчыннага кінапракату і не для тых, хто той дубляж мог бы замовіць...

Тое, што падобныя беларускамоўныя навінкі замежнага кіно ці кніжнага рынку будзь запатрабаваны ў сталічных — ды і не толькі сталічных — жыхароў не выклікае ў мяне сумненняў. Але ж няма прапановы — не будзе і попыту. І значыць, мы так і будзем працягваць наракаць на тое, што беларуская мова — "замежная", а школьнікі не хочуць вучыць вершаў Янкі Купалы ці Якуба Коласа ды не ведаюць, хто такія Алесь Разанаў ці Андрэй Федарэнка...

Між тым, днямі, на святкаванні Дня беларускага пісьменства ў Шчучыне намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Ігар Бузоўскі выказаў меркаванне, што мову, культуру, пісьменства можна назваць ахоўнай граматай беларускай дзяржаўнасці. "Гэта фундамент, на якім грунтуецца развіццё нашага грамадства. Наш святы абавязак — захаваць яго і прымножыць".

Словы, што і казаць, слухныя і своечасовыя. Асабліва ў гэтыя вераснёўскія дні, калі мой пляменнік толькі распачынае свой шлях у краіну ведаў. Вельмі хацелася б, каб пасля заканчэння школы ні ён, ні дзясяткі тысяч сёлетніх першакласнікаў не называлі беларускую мову "замежнай", а называлі роднай, захоўвалі яе і прымнажалі... Прымнажаючы такім чынам і фундамент нашай беларускай дзяржаўнасці...

Рэдка здараецца, што сумоё адмыслоўцаў набывае шырокі розгалас па-за межам прафесійнага кола і становіцца падзеяй для грамадства. А вось XI Нацыянальны фестываль архітэктуры "Мінск-2015" такой падзеяй, такім выключэннем з правіла стаць здолеў. Бо архітэктары не пабаяліся "пусціць публіку за кулісы", выставіўшы ўсю візуальную інфармацыю фэста на вуліцах горада. Гэта конкурсныя матэрыялы, рэтраспектывы праектаў, як рэалізаваных, так і адхіленых часам, перспектывы ідэі творчай моладзі і прэзентацыі творчавытворчых структур, якія змагаюцца за дзялянкі ў сферы нашага горадабудаўніцтва.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Мінчане ніколі не былі абыякавымі да таго, як фарміруецца аблічча горада, балюча перажывалі страты і радаваліся новым здабыткам. Тым больш перспектывы развіцця сталіцы хвалююць іх зараз, калі ў галіне архітэктуры і будаўніцтва важную ролю пачалі адыгрываць прыватныя інвестары, якія далёка не заўжды суадносяць свае інтарэсы з грамадскімі. Зразумела, пасля пэўных "сюрпрызаў" жыхары горада натуральна жадаюць ведаць, чаго яшчэ чакаць ад архітэктараў, гарадскіх улад і дабрадзей-інвестараў. А ў звязцы з гэтым людзям таксама цікава, што вартага ў апошні час з'явілася ў рэгіёнах Беларусі, чым жыве постсавецкая прастора, які замежны досвед можа быць актуальным ў нашай горадабудаўнічай практыцы. Такім чынам, разгорнутая ў Верхнім горадзе і ў сумежнай прасторы вялікая выстаўка грамаду зачэпіла.

Другім важным чыннікам поспеху выставачнага праекта стала ўдала абранае месца правядзення. Верхні горад (плошча Свабоды) — гэта самая прыцягальная кропка Мінска. Такой яна была нават у часы, калі гістарычны цэнтр нашай сталіцы гібеў у цэню галоўнага праспекта. Яшчэ больш прывабным Верхні горад стаў зараз, калі адноўлены ягоныя архітэктурныя дамінанты і зроблена комплекснае добраўпадкаванне тэрыторыі. Звычайна, каб аглядзець Верхні горад хапае паўгадзіны. Прыблізна столькі часу было патрэбна мне, калі я пакзваў гістарычны цэнтр сваім сябрам з іншых мясцін і краін. А па выстаўцы Нацыянальнага фестывалю архітэктуры я хадзіў ажно чатыры гадзіны і яшчэ не ўсё паспеў аглядзець. Акрамя выставачных стэндаў з выявамі і тлумачальнымі тэкстамі "экспазіцыйная прастора" была аздаблена творами беларускіх скульптараў, што шчыруюць у галіне нефігуратывнай пластыкі і інсталяцый. Увогуле для мастацтва гэта з'ява далёка не рэвалюцыйная. Але ў нашай культурнай прасторы творы, пазбаўлены ідэянай прывязкі, нешта зробленае проста дзеля прыгажосці ўсё яшчэ ўспрымаецца як навацыя. А яшчэ былі выстаўлены ўзоры мэблі, зручнай для апапачынку на лецішчы, і расліны, якімі было б пры-

У Верхнім горадзе падчас Фестывалю архітэктуры было людна. / Фота аўтара

Паўгадзіны на Верхні горад — мала, калі...

"Камплектацыя" гарадской прасторы для Мінска і не толькі

емна аздабіць прастору вакол катэджа ці дачны ўчастак. Так да свята дадаўся яшчэ і элемент кірмашу.

Арганізатары парупіліся пра маляўнічую імпрэзу з удзелам артыстаў. Яе рэжысура падалася мне не да канца прадуманай. Прынамсі, артысты на хадуляў ужо пачынаюць муліць вока. Без іх у Мінску не абыходзіцца, бадай, ніводная вулічная дзея. Гэта надакучвае, як і любы паўтор. Але, мушу адзначыць, што некаторыя чыннікі імпрэзы вельмі пасавалі тэме архітэктуры ў часе. Падсумоўваючы, зноў скажу, што карпаратыўная імпрэза, якую ладзілі архітэктары, стала святам для горада, для мінчан і гасцей сталіцы.

Спробы зрабіць вуліцы "экспазіцыйнай залай" былі і раней. Так выстаўкі аднаго дня ладзіліся ў Траецкім прадмесці з боку набярэжнай. Рэпрадукцыі карцін звычайна дэманструюцца на адмысловых стэндах на плошчы Якуба Коласа. Неаднойчы ў такой якасці скарыстоўвалася агароджа

парка Чалюскінцаў. Праекты, безумоўна, плённыя, але недастаткова эфектыўныя. Раскрыць патэнцыял добрай ідэі не дазваляла альбо лакалізаванасць, нават ізаляванасць экспазіцыйнай пляцоўкі, як у Траецкім, альбо нязручнасць для глядачоў і неадпаведнасць відошвіча кантэксту тэрыторыі, як на плошчы Коласа. Не пасуе і аддаленасць ад цэнтра, ад кропак, дзе звычайна тусуюцца жыхары і госці горада, як у выпадку з агароджай парка Чалюскінцаў.

Яшчэ ў другой палове 1970-х, калі ў Мінску праходзіў ўсеагуны творчы семінар дызайнераў (ці як тады тая праца называлася), ягонымі ўдзельнікамі быў распрацаваны канцэптуальны праект скарыстання прасторы Верхняга горада як велізарнай выставачнай пляцоўкі. Я мяркую, што за аналаг яны бралі Андрэўскі спуск ў Кіеве — маляўнічы пагорак, на вяршыні якога стаіць шэдэўр Растрэлі — Андрэўская царква, а ўздоўж дарогі, што вядзе да царквы, захавалася

гістарычная забудова. Большасць гэтых будынкаў ужо тады скарыстоўваліся як музеі і выставачныя пляцоўкі. Для Мінска ў той час падобны праект успрымаўся фантастыкай. Але тое, што я бачыў у Верхнім горадзе зараз, сведчыць на карысць такой тэзы: мары — гэта не сыход ад рэчаіснасці, а форма набліжэння да яе.

Я, нібыта, не кепска ведаю Мінск і гістарычны цэнтр у прыватнасці. Але ходзячы па выстаўцы, якая разгарнулася на вуліцах і ва ўнутраных дворах Верхняга горада, адкрываў для сябе шмат новага. Тое, што раней было за заборам, сёння адкрыта для грамады. Там, дзе былі гаспадарчыя двары, яшчэ нядаўна раскватараваных тут устаноў і арганізацый, цяпер кавярні, крамы, музеі. Ходзячы па выстаўцы і стаміўшыся нагамі, можна было зайсці і адпачнуць ў адну з такіх. Альбо, калі адчуваеш, што галава ўжо не ўспрымае інфармацыю, "пераключыцца" на сувенирную краму альбо кнігарню. А потым зноў — хадзі і глядзі... Сама ж архітэктура Верхняга горада як дарагая багетная рама, у якой і не надта каштоўны выставачны экспанат глядзіцца шыкоўна.

Разнастайная, цікавая для грамады выстаўка, разгорнутая на адносна вялікай, але кампактнай тэрыторыі, каштоўная архітэктура як выдатны фон для гэтай экспазіцыі, наяўнасць дадатковых тэм (у дадзеным выпадку, нефігуратывная скульптура для гарадскога асяродку), якія і дастаткова самастойныя, і працуюць у рэчышчы тэмы асноўнай, элементы кірмашу, наяўнасць кавярняў і рэстаранаў у крокавай даступнасці, відошвіча з удзелам артыстаў. Вось мадэль паспяховай імпрэзы. Дзеючая мадэль, выпрабаваная цягам Фестывалю архітэктуры ў Верхнім горадзе.

Мне даводзілася бываць на розных фестывалях, рэгіянальнай і нацыянальнай маштабаў. Параўноўваючы бачанае там і тое, што адбываецца зараз у гістарычным цэнтры Мінска, я мушу адзначыць, што згаданы мінскі досвед можа быць эталонам. На святах ў рэгіёнах, нібыта, тыя ж чыннікі. Але яны альбо ў недастатковай камплектацыі (чагосці не стаяе, і ўся сістэма не працуе), альбо не так гарманічна спалучаны. А як той гармоніі дасягнуць, трэба меркаваць, зыходзячы з мясцовых акалічнасцей.

Скончылася фестывальнае лета. Ягоня асноўная падзеі асвятляліся на старонках "К". У рэаліях пастаўскага фестывалю "Звіняць цымбалы і гармонік" як у люстэрку адбіліся як дасягненні, так і праблемы ды клопаты народнага мастацтва ў разрэзе фестывальнага руху нашай краіны.

Я ж памятаю час, калі на фестывалях народнага мастацтва вялі рэй творчых калектывы, створаныя на базе абласных метадычных цэнтраў — магілёўскага, гродзенскага, віцебскага, мінскага... І гэты аматарскія гурты былі сапраўднымі творчымі лабораторыямі, у якіх увасабляліся тэарэтычныя напрацоўкі спецыялістаў. Сёння няма такой шчыльнай супрацы метадыстаў і самадзейных артыстаў. Гэта адна з прычын таго, што многія творчыя калектывы мы, па сутнасці, згубілі.

Метадычны цэнтр — базавая ўстанова па назапашванні і перадачы вопыту. А без калектываў, якія вопыт гэты скарыстоўваюць, установа засяроджваецца на чыстай тэорыі, губляе сувязь з рэчаіснасцю. Я не маю ўпэўненасці, што сёння паўсюль у абласцях спецыялісты па народнай творчасці дакладна валодаюць сітуацыяй. Гэта відаць па тым, як ажыццяўляецца адбор калектываў, якія накіроўваюцца на фестываль, бо рэкамен-

Што прасцей, а што — непатрэбна?

меркаванне

Тадзюш СТРУЖЭЦКІ,
намеснік старшыні Беларускага фонду культуры, ініцыятар і арганізатар шматлікіх беларускіх фестывалюў

дацыі даюцца менавіта абласнымі метадычнымі цэнтрамі. Тут будзе дарэчы прыклад сёлетняга фестывалю ў Паставах. Гродзеншчына і Магілёўшчына, на маю думку, былі прадстаўлены на ім слабей за іншыя рэгіёны, а Віцебшчына прадстаўляе на некалькі разоў адны і тыя ж калектывы.

Да ўсяго, у нас памянаецца колькасць індывідуальных выканаўцаў. Раней іх было значна больш, асабліва гарманістаў. Адна паведна, колькасць гарманістаў становілася большай і на фестывалі. Сёння ж іх лік паменеў: па адным-два ад вобласці. На гэтым сумным фоне добра глядзіцца Пастаўскі раён, дзе Дзіцячая школа мастацтваў штогод мэтаанакіравана рыхтуецца да фестывалю "Звіняць цымбалы і гармонік". Мы бачылі, як прыгожа прадставілі на ім мясцовых баяністаў, цымбалістаў, гарманістаў. Гэты досвед варта пераймаць і іншым.

Яшчэ адзначу, што мы за апошнія гады згубілі некалькі вядомых калектываў — ранейшых лаўрэатаў фестывалю. Гродзеншчына, напрыклад, многія гады

славілася сваім ансамблем народнай музыкі "Лявоны" з Воранава. На жаль, гэтага калектыва ўжо няма, а яго можна было захаваць. І гэта, па меншай меры, недапрацоўка работнікаў культуры раёна ды мясцовай улады. Бо той ансамбль — колішняя сапраўдная візітоўка і Воранаўшчыны, і Гродзенскай вобласці наогул. І такія прыклады я магу прывесці па іншых рэгіёнах краіны.

У час пастаўскага фестывалю неаднойчы гучала думка, што народнае мастацтва стварае нацыянальную самабытнасць, адметнасць, якой мы вылучаемся ў свеце. І фэст гэта выдатна яшчэ раз пацвердзіў. Мяне асабліва ўразілі калектывы з краін Балтыі, якія выдатна дэманструюць нацыянальны характар — прыгажосць, стрыманасць, шляхетнасць. І мы за мяжой таксама цікавыя найперш сваім народным мастацтвам. Гэта тая сфера, дзе мы не саступаем. З гэтым мы можам смела выходзіць на любую сцэну ў любой краіне.

Але ж быць ці не быць народнаму, самадзейнаму мастацтву ў той ці іншай установе, на тым ці

■ **Метадычны цэнтр — базавая ўстанова па назапашванні і перадачы вопыту.** А без калектываў, якія вопыт гэты скарыстоўваюць, установа засяроджваецца на чыстай тэорыі, губляе сувязь з рэчаіснасцю. Я не маю ўпэўненасці, што сёння паўсюль у абласцях спецыялісты па народнай творчасці дакладна валодаюць сітуацыяй.

іншым прадпрыемстве часта залежыць ад густаў і адукаванасці кіраўніцтва ўстаноў і прадпрыемстваў. Быў, напрыклад, кіраўнік, якому гэта цікава, і, адпаведна, меліся сродкі на падтрымку творчага калектыва. А прыйшоў новы начальнік і пераадрасаваў тыя грошы на іншыя выдаткі. Такая тэндэнцыя выявілася цягам апошняга дзесяцігоддзя, калі мы згубілі шмат творчых фарміраванняў у працоўных калектывах, у тым ліку — пры прафсаюзных камітэтах. Свой клуб і пры ім творчыя калектывы з вельмі высокай планкай майстэрства меў, напрыклад, завод "Атлант". Але гэта ў мінулым...

Дзесяцігоддзе таму ў Беларусі было некалькі дзесяткаў паўнаватарскіх духавых аркестраў толькі ў Мінску каля дваццаці. Сёння іх колькасць значна скарацілася, пад пагрозай знікнення аказаўся сам жанр духавой музыкі. Сама гэта традыцыя адыходзіць ў мінулае. Падтрымаць і працягнуць гэтую традыцыю могуць абласныя форумы і міжнародны фестываль духавой музыкі "Беларускія фанфары", якія таксама маюць праводзіцца рэгулярна. Дзякуй богу, творчыя калектывы яшчэ трымаюцца пры дзяржаўных установах культуры. Але і тут таксама не без праблем. Возьмем хаця б пытанне, скажам, разнастайнасці жанраў. Сёння стала цяжэй утрымліваць паўнаватарскія харавыя калектывы. Вось іх і скарачаюць да ансамбляў з 8-10 альбо міні-хароў 15-20 чалавек. Гэту тэндэнцыю яскрава пацвердзіў і сёлетні рэспубліканскі фестываль "Спеўнае поле" на Мядзельшчыне. Такія ансамблі лягчэй і ў сцэнічныя касцюмы апрануць, і вывезці на гастролі. Яны ўвогуле танней абыходзяцца бюджэту. Самі разумеюць: адна справа — 10-15 артыстаў, іншая — 40-50. Але ж нельга забываць, што для Беларусі харавое мастацтва было заўсёды традыцыйна найбольш распаўсюджаным і запатрабаваным.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Турызм, імкненне на свае вочы ўбачыць "сем цудаў свету" — што можа быць лепш? Але выкладаючы гісторыю студэнтам, а пазней праводзячы экскурсіі для гасцей сталіцы, заўсёды задумвалася, ці ведаем мы гісторыю тых мясцін, дзе жывем. Таму можна толькі вітаць ініцыятыву — арганізаваць да Дня горада спецыяльныя святочныя туры маршрута "MinskCityTour", разлічаныя найперш на мінчан і тых, хто неаднойчы быў у нашым горадзе.

Але ж ці можа стаць падарожжа ў аўтобусе, хай сабе і двухпавярховым, сапраўдным адкрыццём знаёмым краёваўдаў? Упэўнена, што так. Усе, здавалася б, ведаюць Нямігу, Верхні горад. Але насупраць Ратушы, побач з касцёлам Святой Дзевы Марыі, знаходзіцца нічым не прыкметны будынак Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаў-

Хадзіце ды глядзіце!

меркаванне

Вольга ЗАЛУЦКАЯ,
гісторык, экскурсавод

най акадэміі музыкі. Сваё цяперашняе аблічча ён набыў у 1960-я, але яго гісторыя куды больш даўняя. У XVI стагоддзі гэты квартал выкупілі езуіты і пачалі будаўніцтва. Касцёл быў асвечаны ў 1710 годзе — гэта цалкам дакладная дата. Да гэтага часу з'явіўся і суседні будынак езуіцкага калегіума. У XIX стагоддзі там быў Дом губернатара, у XX — змяшчаўся ўрад. Да таго часу, пакуль не пабудавалі ўсім вядомы Дом ураду.

Гэтак жа ўсе беларусы ведаюць, што з Радзівіламі звязаны Нясвіж і Мір. А Мінск — думаецца, не? Між тым, цяперашнія Батанічны сад і парк Чалюскінцаў — радзівілаўскія лясы, іх потым прыдбалі Вайніловічы, з родам якіх звязаны наш Чырвоны касцёл. Даўжэзны

■ **Уважлівае стаўленне да паўсядзённага наваколля — карыснае і з іншага погляду. Бо развівае мастацкае мысленне, уменне бачыць не толькі паверхню, але і нябачныя карані любой з'явы. І вымушае задумацца пра галоўнае: што пакіне кожны з нас пасля сябе.**

жоўта-аранжавы будынак насупраць паркавай зоны павінен быў стаць афіцэрска-генеральскім домам, але да пачатку Вялікай Айчыннай не быў завершаны, не меў ацяплення. І ў 41-м немцы

змясцілі там палонных чырвонаармейцаў, каб тыя збудавалі вузакалеіку, па якой можна будзе вывозіць драўніну. У 1959 годзе там з'явіўся міні-вакзал, і ўсё разам стала знакамітай Дзіцячай чыгункай. На месцы ж пахавання нямецкіх вайскоўцаў зараз стаіць кінатэатр "Кастрычнік".

А хто не ведае рынак у Ждановічах? Між іншым, раней населены пункт называўся Здановічы — па прозвішчы доктара, які там жыў. Там, дзе пралягае праспект Пераможцаў, ажно з XV стагоддзя сяліліся татары. На месцы цяперашняга Палаца спорту былі татарскія гароды. А завод "Атлант" змяшчаецца там, дзе былі татарскія могількі, знішчаныя ў 1962-м. Тады ж была ўзарвана і татарская мячэць — гэта прыблізна перад рэстаранам гатэля "Юбілейны".

Не менш цікавыя і зусім нядаўнія гістарычныя звесткі! Зялёны Луг, да прыкладу, стаўся першым мікрараёнам, дзе панэльныя дамы ставіліся не на выраўнаваную паверхню, а з улікам прыроднага ландшафта з усімі яго ўзгоркамі.

А элітныя забудовы па вуліцы Піянерскай — гэта колішні рабочы раён, адзін з будынкаў якога (просты, белы, двухпавярховы) захаваўся і дагэтуль.

Ды ўсё ж паўтары гадзіны ў экскурсійным аўтобусе — нішто ў параўнанні з тым, як многа можна адкрыць у час пешаходных вандровак. Апошнім часам такія экскурсіі набываюць усё большае распаўсюджанне. Таму хочацца звярнуцца да ўсіх чытачоў "К" з заклікам: цікаўцеся не толькі далёкімі помнікамі даўніны, але і блізкімі. Турыстычным аб'ектам можа стаць ледзь не кожны чымсьці адметны будынак. Галоўнае — прыглядзецца да яго, звярнуць увагу на дэталі.

Такое стаўленне да наваколля — карыснае і з іншага погляду. Бо развівае мастацкае мысленне, уменне бачыць не толькі паверхню, але і нябачныя карані любой з'явы. І вымушае задумацца пра галоўнае: што пакіне кожны з нас пасля сябе.

Занатавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Як ставіцца да пашыранай сёння практыкі, калі выканаўца, што ўжо дастаткова адбыўся ў масавай свядомасці як вядомы артыст, раптам бярэ ўдзел у нейкім конкурсе поруч з абсалютна новымі на эстрадзе асобамі? Ды чудаўна!

Самы нядаўні прыклад ў Беларусі — вакаліст гурта "Litesound" Дзмітрый Каракін, які паўдзельнічаў у тэлешоу "Хачу да Меладзі!". У фінальнаю каманду ён не патрапіў, але твар ягоны, мяркую, авансам на будучыню глядачам не толькі нашай краіны, але і Расіі, Украіны, Казахстана запомніўся. Пару гадоў таму быў звышнасычаны суайчыннікамі другі сезон расійскага тэлепраекта "Голас". Мала таго, што там перамог беларус Сяргей Валчкоў (мне спадабалася, як ён годна змагаўся), дык паспяхова, на маю думку, склаўся конкурсны лёс нашых дастаткова вядомых

Ніколі не позна для конкурсаў

меркаванне

Валерый ДАЙНКА,
заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь

■ **...На конкурсах не варта замарочвацца. Больш дакладна, на іх выніку. Цябе будуць судзіць абсалютна розныя людзі, і трэба быць гатовым да такой сітуацыі, не надта ёй пераймаючыся.**

артыстаў Пятра Ялфімава і Івана Вабішчэвіча. Пётр, наколькі мне вядома, зараз наогул дастаткова запатрабаваны ў Маскве. Перад расійскай тэлеаўдыторыяй паказаўся Георгій Калдун, які ў Беларусі не менш вядомы за брата Дзмітрыя. Таксама ў тым жа

"Голасе" ўзяла ўдзел невідучая маладая беларуская спявачка Патрыцыя Курганова, і яе выступ быў адназначна адметным.

Наогул, конкурс нікому ніколі не зашкодзіць. Прыклад прыклад вядомай артысткі Транч'е Астэрхаус, якой за сорак гадоў. (У мяне ёсць каля дзесятку ейных альбомаў у калекцыі. Прычым пазнаёміўся з творчасцю Транч'е Астэрхаус цалкам выпадкова ў сваіх бельгійскіх знаёмых. Дыск, з якога ўпершыню пачуў голас артысткі (ён быў прысвечаны Майклу Джэксану), аказаўся нават без вокладкі!) Яна раптам паехала на "Еўрабачанне", праспявала там песню абсалютна не

ў сваім фармаце і, вядома ж, нікуды з ёй не прайшла. Але конкурс — чудаўны рэкламны ход, магчымаць атрымаць публісіці. Да ўсяго, перад конкурсам тая артыстка праспявала творы амерыканскага кампазітара Барта Бакара, які пасля смерці жонкі не даваў нікому выконваць свае песні, што ўпершыню прагучалі ў выкананні яго сужэнкі. З пункту погляду шоу-бізнесу, усё злучылася вельмі спрыяльна.

І ўжо дакладна: ніколі не позна ўдзельнічаць у конкурсах. Тым больш, для заходніх "зорак" сталага веку гэтае творчае спаборніцтва патрэбна не для перамогі ці доказу чаго-небудзь. Наогул, на конкурсах не варта замарочвацца. Больш дакладна, на іх выніку. Цябе будуць судзіць абсалютна розныя людзі, і трэба

быць гатовым да такой сітуацыі, не надта ёй пераймаючыся. Маладым тое вельмі даходліва варта патлумачыць педагогам і бацькам: маўляў, твой узровень добры і нават выдатны, але з тых ці іншых прычын ты можаш не перамагчы — будзь гатовы да такога раскладу. Гэта самая простая, але вельмі патрэбная, мяркую, псіхалагічная падрыхтоўка.

А яшчэ мне вельмі не падабаецца, калі ў звестках пра выканаўцу пачынаюцца шматразовыя паўторы словы "паўфіналіст" у тым ці іншым конкурсе. Ці не лагічна пазначаць больш сціпла: "удзельнік"? Бо паўфіналіст яшчэ не пераможа. Усе кропкі над "і" паставіць фінал. Ды і паўфіналістам можна быць, заняўшы дваццаць чацвёртае, скажам, месца...

Занатаваў Сяргей ТРАФІЛАЎ

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Вячаслаў НІКІФАРАЎ,
кінарэжысёр:

— Пакаленне шасцідзясятнікаў прыйшло ў кіно на хвалі змен. XX з'езд КПСС паклаў канец сталінскаму часу, і гэта дазволіла многім маладым хлопцам прыйсці ў кіно, заявіць пра сябе. На жаль, падобнага ўлівання "новай крыві" ў беларускае кіно станаўленне незалежнай дзяржавы не спарадзіла, а тое, чым быў слаўны "Беларусьфільм", паступова сыходзіць. Да ўсяго, на студыі адбываецца рамонт, што не можа не ўплываць на актуальны стан спраў. Сёння, на жаль, чамусьці складваецца сітуацыя, калі, кінамастацтва не надта ўдзельнічае ў жыцці краіны. Яно не становіцца сродкам размовы пра нашу гісторыю, сучаснасць. Прычыны? Іх — мноства.

Вельмі заўважна, што "правісае" сцэнарная сфера. Не ўмеюць у нас сёння адбіраць сцэнарныя творы, працаваць з маладымі аўтарамі. Чаму так адбылося? Баюся, што выразнай творчай палітыкі не існуе. А павінны ж быць выпрацаваны арыенціры, куды рушым. Словам, планы, якія існуюць, неабходна ўдасканальваць, своечасова карэктаваць, шырока абмяркоўваць.

У цэлым, сітуацыя даволі дзіўная: ёсць цудоўная культура, якая дае плён, а кіно, пра якое марым, — няма... Магчыма, мы проста яго як след не захацелі? У мяне напрошваецца толькі такая выснова.

Калі правесці паралелі з кіно расійскім (апошнія гады я даволі працягла час працаваў на яго карысць), пры тым, што маштабы ў нашых краін і, адпаведна, бюджэты, у тым ліку на вытворчасць мастацкіх фільмаў, не супастаўляльныя, у суседзяў усё ж такі матэрыял здымаецца ў вялікіх аб'ёмах. Вялізны пласт тэлевізійнага кіно, мастацкае... Так, там ёсць свае праблемы, тая ж кланасць, але гэта, у тым ліку, ад лішку таго, што маюць. Формула ж добрага кіно, мяркую, вядома ўсім. Каб атрымалася пяць годных карцін, трэба здымаць у тры разы больш. Хочаце атрымаць пяць стужак — робім пятнаццаць, хочам пятнаццаць — здымаем сорак пяць". Расія следуе такому правілу, і назіраецца гэтая выбарка якасных фільмаў. А колькі стужак запускаецца на "Беларусьфільме"? Так, усё па магчымасцях, але...

Дэфармаваны сам працэс кінавытворчасці. У гэтым бачыцца мне галоўная заганна. А трэба ж захапляцца кінамастацтвам, шукаць магчымасці, стымуляваць ініцыятыву! Вось зараз Юрый Ігруша праводзіў пітчынг: і пры ўсім тым, што вялікіх адкрыццяў у яго рамках не адбылося, трэба развіваць гэты кірунак. Шукаць людзей, ідэі. Разумеце: калі ёсць што сказаць, ёсць і што ажыццявіць. Трэба заручацца гэтымі ідэямі — ад кожнага з нас. Трэба проста станавіцца краінай, якая думае пра кіно. Тады і вынік будзе навідавоку.

Анатоль КРАСІНСКІ,
кінакрытык:

— Цікава, што сёння час ёсць, а людзей, якія стваралі б новыя кінамастацтва Беларусі, няма. Дзе яны, сучасныя таленавітыя рэжысёры? Сцэнарысты? Вось была ў нас пляяда моцных рэжысёраў у савецкім кіно: Віктар Тураў, Уладзімір Бычкоў, Міхаіл Пташук, Ігар Дабралюбаў... Яны сышлі, і хто прыйшоў ім на змену? Магчыма, час іншы, і ён патрабуе новых падыходаў, новых стратэгий стварэння кіно, але нікога на гарызонце новага беларускага кіно не бачу.

Добра, складана з рэжысёрамі, але дзе ж сцэнарысты? Усім вядома, што аснова добрага кіно — гідны сцэнарый. Давайце ўгледзімся: ці ёсць у нас сёння добрыя літаратары, пісьменнікі, якія пішуць пра

Вячаслаў Аляксандравіч Нікіфараў, Алег Ціханавіч Аўдзеў, Барыс Антонавіч Папоў, Анатоль Віктаравіч Красінскі... Для гаосцы нядаўні Дзень савецкага кіно — 27 жніўня — гэта ўжо шараговая ці нават чужая дата (у адрозненне ад Беларусі, дзе маецца ўласны Дзень кіно — 19 снежня, — у Расіі якраз захавалася тая самая дата). Але для кінамастацтва і крытыкаў, час працы якіх прыпаў на гады беларускага савецкага мастацтва экрана — тое добрая нагода для сустрэчы і стасункаў, час узнавіць былое і пачыць галогу на цэку. Напрыканцы жніўня, дзякуючы высілкам калеюнага энтузіаста Беларускага саюза кінамастацтва Ірыны Каляда, у Музеі гісторыі беларускага кіно адбылася імпрэза, прысвечаная прафесійнаму святу па "летазічэнні" СССР. Карыстаючыся нагодай, аглядальнік "К" распятаў старажылаў "Беларусьфільма", што мелі непасрэднае дачыненне да стварэння і аналізу беларускага кіно той пары, ці ўдалося савецкаму беларускаму кінамастацтву перайсці ў кінамастацтва незалежнай Беларусі па якасным узроўні. Дзелімся меркаваннямі прафесіяналаў са стажам, занатаванымі пад час імпрэзы.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Сіндром "Там і тады" або...

Кінамастаграфісты БССР — пра наша кіно гадоў незалежнасці

■ Вячаслаў Нікіфараў: "Хочаце атрымаць пяць стужак — робім пятнаццаць, хочам пятнаццаць — здымаем сорак пяць".

■ Анатоль Красінскі: "Сёння куды больш, чым раней крыўдзяцца, калі пачынаеш крытыкаваць. Але ж мы крыткуем не з асабістых прадуманасцей".

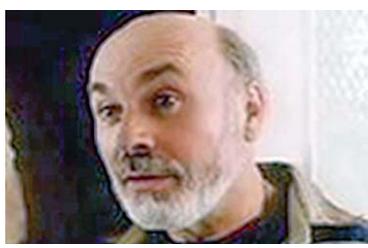
■ Ала Бабкова: "Мне падаецца, што аснова ў сучаснай беларускай літаратуры ўсё ж такі ёсць".

■ Барыс Папоў: "Беларускае кіно на дадзеным этапе ніяк не знойдзе сваёй дарогі. Але яно шукае свой шлях."

■ Ізольда Кавелашвілі: "Мне хацелася б звярнуць увагу на людзей, якія належаць да перыяду савецкага кінамастацтва. Шкада, што мала для іх робіцца...".

■ Віктар Кавальчук: "У сучасным кіно няма ідэалагічнага стрыжня як сістэмы каштоўнасцей, якая раскрывала б светапогляд сучаснага чалавека".

сучаснасць? Магчыма, у сучаснай беларускай літаратуры я не моцна дасведчаны, але ёсць класіка! Чаму за яе ніхто бярэцца? Чаму няма рэальных спроб экранізаваць спыненыя творы нашых пісьменнікаў? Гэта для мяне дзіўна.

Сёння куды больш, чым раней крыўдзяцца, калі пачынаеш крытыкаваць. Але ж мы крыткуем не з асабістых прадуманасцей, не з нейкай карысліваасці, а таму што ўзровень слабы. Так, вы кажаце пра сіндром "Там і тады". Маўляў, вось, калі мы былі маладымі, было лепш. Але беларускі савецкі кінамастаграф запаліў столькі імёнаў твораў, стварыў сапраўдную школу, задаў, падаецца, недасяжны узровень, захаваў базу...

Ды нават такі прыклад: вось зараз мы з вамі размаўляем побач з Касцёлам святых Сымона і Але-

Віктар КАВАЛЬЧУК,
паэт, рэжысёр:

— Я шмат гадоў працаваў на кінастудыі другім рэжысёрам. На стужках Вячаслава Нікіфарава, Валерыя Рубінчыка, Юрыя Марухіна, пяць гадоў на карцінах Міхаіла Пташукі... Прыгадваю тая гады як час вялікай працы. Што такое другі рэжысёр? Гэта вялікая адказнасць за ўсё здымачны працэс: каб усё працавала, усё і ўсе былі на сваіх месцах, каб сталіся зацверджанымі эпізоды... Гэта 12-15 гадзін працы запар пры маленькай зарплате. І прызнацца, пры тым, што ўсё жывіцца кіно было маёй радасцю і асалодай, я ад яго моцна стаміўся. Яно забрала ўсё мае сілы. І нават з улікам таго, што я яго па-ранейшаму люблю, ад гэтага працэсу адышоў. Зараз пішу вершы, і яны карыстаюцца попытам у эстрадных выканаўцаў — у таго ж Анатоля Ярмаленкі і ансамбля "Сябры". Карацей, знайшоў сябе ў паэтычнай творчасці.

Савецкі кінамастаграф лічы выбітнай з'явай. І беларускія савецкія карціны былі моцныя і трывалыя, скажам так. Але сёння ў кіно незалежнай Беларусі нам ганарыцца пакуль асабліва няма чым, будзем шчырымі. Чаму так? Разважаючы над тым, лічу, што ў сучасным кіно няма ідэалагічнага стрыжня. Ідэалогія як сістэма каштоўнасцей, якая раскрывала б светапогляд сучаснага чалавека. Мне падаецца, што ў нас усё больш працуе сістэма "прышлых людзей": хтосьці прыйшоў, зрабіў і сышоў. А такім чынам нічога прыстойнага не здымеш...

Барыс ПАПОЎ,
кінаінжынер:

— Мяркую, беларускае кіно на дадзеным этапе ўсё ніяк не знойдзе сваёй дарогі. Але яно шукае свой шлях. І спадзяюся, што намагаецца яго.

Алла БАБКОВА,
кінакрытык:

— Мне падаецца, што тая літаратурная аснова, пра якую казаў Анатоль Красінскі, у сучаснай беларускай літаратуры ўсё ж такі ёсць. Артур Клінаў, Альгерд Бахарэвіч... Да гэтых імёнаў варта прыгледзецца. Не варта забывацца на Вадзіма Качана, Алену Калюнову, сцэнарыстаў, здольных напісаць добры твор. Акрамя таго, беларуская дакументалістыка незалежнай Беларусі, як і анімацыя, дэманструе якасны і высокі ўзровень. Таму на ўсім сучасным айчынным кінамастацтве "ставіць крыж" усё ж не варта.

Фота Дар'я КАЛЯДА,
Юрыя ІВАНОВА і з архіва "К"

ФОТОФАКТ

Арган: другое нараджэнне

Арган XIX стагоддзя з Дзіцячай музычнай школы №2 горада Мінска гэтымі днямі "пераехаў", вядома, у разабраным выглядзе да рэстаўратараў. Кіраваць працэсам будзе арганіст і адмыслоўца ў справе абнаўлення старадаўніх інструментаў Дзмітрый Лотаў. Пасля завяршэння работ арган займе новае месца прапіскі: сталічная Канцэртная зала "Верхні горад".

Фота прадстаўлены Юрыем ЗІСЦЕРАМ

Марына Рафеева:

— Што грэе душу? Выдалі кнігу, заснаваную на ўспамінах пра Вялікую Айчынную вайну, сабраных бібліятэкарамі Гомельшчыны. А літаратурна-мастацкую форму гэтым аповедам надалі нашы супрацоўнікі Алег Ананьёў, Юрый Максіменка і Юрый Рачынскі. Кніга стала асновай краязнаўчага літаратурна-мастацкага праекта. На падставе яе створаны сцэнарый. Бібліятэчны тэатр "Гракі" цяпер гастралюе з пастаноўкай па арганізацыях і ўстановах. Так што праект — доўгатэрміновы. Але тэатр наш паспеў ужо атрымаць у расійскім Навазыбкаве на XIII Міжнародным фестывалі аматарскіх калектываў дыплом у намінацыі "За ўнікальнае ўвасабленне тэмы вайны". У рамках гэтага ж праекта 9 кастрычніка мы адкрываем музейную экспазіцыю ва Урыцкай сельскай бібліятэцы. Экспазіцыя прысвечана братам Елісею, Канстанціну і Мінаю Крычаўцовым. З імі звязана ўнікальная шчыmlівая гісторыя. І не толькі таму, што хлопцы здзейснілі першы ў гісторыі Вялікай Айчыннай вайны танкавы таран. Нарадзіліся яны ва Урыцкім, былі заўзятымі музыкантамі... Справа ў тым, што іх бацька напісаў ліст камандаванню, каб малодшаму сыну далі адтэрміноўку, каб усе трое пайшлі на фронт адначасова і сталі адзіным танкавым экіпажам. Лёс іх быў невядомы аж да 1964 года... Калі ж бацька даведаўся пра таран, дакараў сябе да скону дзён...

Другі ўдалы, як мне падаецца, праект — "Пакаленне Мы", адрасаваны студэнцтву. Натуральна, мэта звязана з прыцягненнем моладзі да бібліятэкі. Напэўна, мы здзейснілі тое, за што ніколі бібліятэка не бралася. Адбыліся валанцёрскія акцыі. На вуліцах горада гучалі вершы. Прайшоў арт-фэст "Бібліякантакт". У нашай установе збіраліся навукоўцы, музыканты, жывапісцы і вялі дыялог з маладымі на самых розных бібліятэчных пляцоўках. Ладзіліся выстаўкі твораў гомельскай крэатыўнай моладзі. У сацыяльных сетках з'явілася група "Ленінка". Атрымалі за паўгоддзе больш за дзесяць тысяч наведванняў!

Яўген Рагін:

— Колькі слоў аб праблемах...

Марына Рафеева:

— Сёлета па вобласці аптымізацыя закранула не толькі сельскія, але і раённыя бібліятэкі. Гэты факт вельмі засмучае. Значна павялічылася нагрузка на тых спецыялістаў, што засталіся.

Яўген Рагін:

— А заробак у сувязі з тым вырас?

Марына Рафеева:

— Там, дзе начальнікі аддзелаў парупіліся, зроблена надбаўка. Прынамсі, такую задачу да 1 верасня абласное ўпраўленне ставіла... Сярэднемесячны заробак бібліятэкараў па Гомельшчыне склаў 3,1 мільёна рублёў.

Тамара Данілюк:

— Пачну з праблем. Нягледзячы на жорсткія фінансавыя ўмовы ўсё ж робім рамонт свайго будынка. Летась мянялі вокны, сёлета — таксама. Хоць і цяжка, але ж спадзяемся, давядзём бібліятэку да ладу.

Яўген Рагін:

— Спонсары дапамагаюць?

Тамара Данілюк:

— Грошы выкрайваюцца з бюджэту.

Яўген Рагін:

— Асноўныя творчыя праекты таксама звязаны з 70-годдзем Вялікай Перамогі?

Тамара Данілюк:

— Безумоўна. Мы запрашалі людзей, якія не маюць непасрэднага дачынення да Вялікай Айчыннай вайны. Гэта былі асобы, што чытаюць і думаюць. І менавіта яны распавядалі старшакласнікам пра кнігі аб вайне, што прачыталі самі, пра

Словы, вынесеныя ў загаловак, прыдумала бібліятэкарка з вёскі Любонічы, што ў Кіраўскім раёне. Прыдумала ў якасці дэвіза сваёй сельскай ўстановы, дзе працуе салон для чытачоў. У наступных нумарах "К" мы патлумачым, як і для чаго створаны гэты салон у рамках чарговай серыі нашага аўтатура. А згядка гэтая толькі для таго, каб давесці, што бібліятэчных крэатыўшчыкаў шмат і па-за сталічнымі межамі. Пра гэта мы сёння і пагаворым. Напярэдадні прафесійнага свята беларускіх гаспадароў кніжных паліц і чытальных залаў мы патэлефанавалі ў абласныя ўстановы, каб даведацца, што парадвала іх кіраўнікоў за год, а што засмучіла (свята святам, але без вырашэння праблем які рух наперад?). Такім чынам у размове прынялі ўдзел дырэктары абласных бібліятэк: Гомельскай універсальнай імя Леніна — Марына РАФЕЕВА, Брэсцкай імя Максіма Горкага — Тамара ДАНИЛЮК, Віцебскай — Таццяна АДАМЯН, Гродзенскай навуковай імя Яўхіма Карскага — Лідзія МАЛЬЦАВА, Магілёўскай — Ілона САРОКІНА, Мінскай імя Аляксандра Пушкіна — Аксана КНІЖНІКАВА.

Яўген РАГІН

"Пачытаць, падумаць, зразумець"

15 верасня — Дзень бібліятэк Рэспублікі Беларусь

сваё стаўленне да гэтых кніг, да рэчаіснасці. Ведаеце, акцыя атрымалася дзівосная! Я не думала, што дзецкі будуць так рэагаваць. Узнікла палеміка (вельмі аргументаваная з двух бакоў). Дыялог вызначыўся сугуччам думак, суперажываннем. Ці не гэтую мэту ставіць высокая літаратура? Здорова!

Цяпер мы рыхтуем да правядзення трэцяй канферэнцыі "Берасцейскія кнігазборы", прысвечанай гэтым разам 500-годдзю з дня нараджэння Мікалая Радзівіла Чорнага і 350-годдзю з моманту заснавання Брэсцкага манетнага двара. У канферэнцыі возьмуць удзел трынаццаць прафесараў, дактарантаў і магістраў з Варшавы, Лодзі, Любліна, Кракава, Кіева, а таксама Расійскай нацыянальнай бібліятэкі, Маскоўскага гістарычнага музея... Усе гэтыя навукоўцы прывозяць да нас тры кнігі, якіх у нас няма. Канферэнцыя пройдзе 23 і 24 верасня ў Брэсце і Іванаве, на радзіме Напалеона Орды, Пінску. Яе можа наведваць любы ахвотны... Так што 75-годдзе нашай бібліятэкі святкуем у рабочым, вельмі напружаным рэжыме.

Таццяна Адамьян:

— Разам з БРСМ рэалізавалі праект "Чытаем пра вайну". Вучыліся рыхтаваць буктэрэйлеры, пра што "К" пісала. Электроннае галасаванне вызначыла самую лепшую ролікі пра кнігі ваеннай тэматыкі. Карацей, розгалас быў вельмі шырокім.

Яўген Рагін:

— Ведаю, што з дня заснавання ў бібліятэцы не было капітальнага рамонту...

Таццяна Адамьян:

— Гэта, сапраўды, праблема... Камплектаванне ідзе няблага, падпіска — таксама.

Яўген Рагін:

— А з лікам чытачоў як справы?

Таццяна Адамьян:

— Мы пастаянна ствараем інфармацыйныя рэсурсы. Да прыкладу, "Мастакі Віцебшчыны". Летась зарэгістравалі больш за 700 тысяч наведванняў нашага сайта. А віртуальны чытач у электронным асяроддзі з мінулага года таксама ўлічваецца статыстыкай.

■ Таццяна Адамьян:

"Летась зарэгістравалі больш за 700 тысяч наведванняў нашага сайта. А віртуальны чытач з мінулага года таксама ўлічваецца статыстыкай".

■ Тамара Данілюк:

"Нягледзячы на жорсткія фінансавыя ўмовы ўсё ж робім рамонт свайго будынка. Летась мянялі вокны, сёлета — таксама".

■ Лідзія Мальцава:

"За грошы гранта ў дзіцячым філіяле бібліятэкі зрабілі рамонт і стварылі Мультымедычны цэнтр — першы па сваіх магчымасцях у Беларусі".

■ Марына Рафеева:

"Сёлета па вобласці аптымізацыя закранула не толькі сельскія, але і раённыя бібліятэкі. Павялічылася нагрузка на спецыялістаў, што засталіся".

■ Ілона Сарокіна:

"Хацелася б, каб заставаліся маладыя кадры. Крыўдна за прафесію становіцца. Яна — запатрабаваная, але калектывы амаладжаваюцца не хутка..."

■ Аксана Кніжнікава:

"У нас заўжды знойдзецца пляцоўка для камунікацый не толькі з дакументамі. Мы ж не вартаўнікі кнігі і трансфармуем на рынку вольнага часа..."

Лідзія Мальцава:

— Сёлета завяршаем рэалізацыю праекта "Мультымедычныя цэнтры навукі і тэхналогій у Сувалках і Гродне". Агульны грант праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва Беларусі, Польшчы і Украіны перавышае мільён еўра. Амаль палова сумы далася нам. За гэтыя грошы ў дзіцячым філіяле бібліятэкі зрабілі рамонт і стварылі Мультымедычны цэнтр — першы па сваіх магчымасцях у Беларусі. Закупілі кандыцыянеры, жалюзі, дываны, самую сучасную мэблю (адных канап — 16 адзінак), светладыёдны рэкламны экран, 26 кам'ютараў з вэб-камерамі і мікрафонамі, відэакамеру, гусенічны пад'ёмнік для інвалідаў... Цяпер ствараем рэкламны фільм пра гэты цэнтр. Але самае галоўнае, што мы набываем адукацыйныя праграмы, якія каштуюць 200 тысяч еўра. З дапамогай іх можна вывучаць замежныя мовы, музыку, канструяванне, фільмавытворчасць, домабудаўніцтва... Над гэтым грантам мы працавалі з 2010 года. Адкрыццё Цэнтра запланавана на лістапад.

Яўген Рагін:

— Напэўна, рэзка павялічыцца колькасць чытачоў?

Лідзія Мальцава:

— Несумненна. Настаўнікі з Ізраіля і Польшчы спачатку навучаць нас, потым мы будзем вучыць не толькі дзяцей: паслугі Цэнтра прапануем усім катэгорыям чытачоў... Яшчэ адзін праект звязаны з арганізацыйнай выставак і наступнай алічбоўкай рэдкіх кніжных выданняў, у тым ліку і з прыватных калекцый. Праект будзем рэалізоўваць разам з сувалкаўскай бібліятэкай... А 30 верасня споўніцца 185 гадоў з мо-

манту заснавання нашай установы. Адбудзецца міжнародная канферэнцыя. Словам, шчаслівых момантаў вельмі шмат.

Яўген Рагін:

— Дык мо і праблем у вас няма?

Лідзія Мальцава:

— Нас усяляк падтрымлівае кіраўніцтва вобласці, ніхто не збіраецца нас скарачаць, з кніг купляем тое, што хочам... Адзінае пажаданне: спыніць скарачэнне бібліятэчнай сеткі у раёнах. Каб мы потым не плакалі, што нельга ўзнавіць мінулае. А то ў нас нават ў пэўных аграгарадках зніклі бібліятэкі.

Ілона Сарокіна:

— У Дзень бібліятэк Беларусі будзем прэзентаваць сукупную біябібліяграфічную базу даных "Таленты ад роднай зямлі", якую мы з максімальнай паўнатай з усімі бібліятэкамі Магілёўшчыны пастараліся сабраць аб нашых пісьменніка-земляках. Гэта — каля 400 чалавек ад класіка Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча да сучасных маладых літаратараў. Апрача біяграфічных звестак, сабраны псеўданімы, пералікі твораў а таксама — спасылкі на бібліяграфічныя крыніцы. Словам, база энцыклапедычнага характару. Яна з'явіцца на нашым сайце і на трынаццаці сайтах раённых бібліятэк Магілёўшчыны.

Яўген Рагін:

— Мяркуючы па нашых камандзіроўках, бібліятэкі Магілёўскай вобласці — самыя беспраблемныя ў краіне. І камп'ютараў хапае, і крэатыву не бракуе.

Ілона Сарокіна:

— Дзякуй за цікаўнасць да нашай справы... Хацелася б, каб заставаліся маладыя кадры. Крыўдна за прафесію становіцца. Яна — запатрабаваная, але калектывы нашы амаладжаваюцца не так хутка, як хацелася б.

Аксана Кніжнікава:

— Найбольш значнай акцыяй стаў праект, скіраваны на прафілактыку дрэннага становішча сям'і і ўмацавання традыцый сямейнага ўзаемадзеяння, у тым ліку — сямейнага чытання. Праект называецца "Здорова разам". Рыхтавалі яго разам з Мінскім гарадскім цэнтрам сацыяльнага абслугоўвання сям'і і дзяцей і Нацыянальным цэнтрам усьмялення. Вынік праекта за паўгоддзе — летняя выстаўка малюнкаў "Шчаслівая сям'я вачыма падлетка". Чарговая сустрэча ўдзельнікаў праекта адбудзецца ў Абласной бібліятэцы 16 верасня.

Яўген Рагін:

— Мінская абласная, наколькі ведаю па родзічах-чытачах і сябрах-кніжніках, набыла ў сталіцы вялікую папулярнасць. Гэта адчуваецца па вашай статыстыцы?

Аксана Кніжнікава:

— Адчуваецца. І асабліва па адзеле замежнай літаратуры, дзе працуюць сапраўдныя крэатыўшчыкі. І ўвогуле, бібліятэка аддае прыярытэт праектам, скіраваным на сацыялізацыю. Адсюль, відаць, і папулярнасць. У нас заўжды знойдзецца пляцоўка для камунікацый не толькі з дакументамі. Мы ж не вартаўнікі кнігі і пастаянна трансфармуем на рынку вольнага часа...

А турбуе цякучка кадраў, звязаная з нізкімі заробкамі. Тут хацелася б большай увагі да нашай прафесіі.

Ад рэдакцыі

Вы заўважылі, што ніхто не паўтарыўся у праектах? Тэндэнцыя! А якая аднасць ў вызначэнні балючых кропак? Таксама тэндэнцыя. Але напярэдадні бібліятэчнага свята не будзем пра змрочнае. Насуперак усяму бібліятэкі працуюць, пры гэтым здзіўляюць і радуецца. Дзякуй, шануюныя! Здраоўя вам і ўдачы!

Мастыхін

Галерэя Шчамялёва цяпер у цэнтры

Леанід Шчамялёў паказвае галерэі экспазіцыі.

Заўтра, 13 верасня, у рамках святкавання чарговага Дня горада ў філіяле Музея гісторыі Мінска адбудзецца ўрачыстае адкрыццё пастаяннай экспазіцыі Гарадской мастацкай галерэі твораў Леаніда Шчамялёва па новым адрасе: вуліца Рэвалюцыйная, 10.

Барыс КРЭПАК / Фота аўтара

Больш за 60 палотнаў, падараваных мастаком нашай сталіцы ў 2003 годзе, перамясціліся з Серабранкі ў самы цэнтр горада і цяпер становяцца даступнымі для больш шырокага кола гледачоў. Папярэдняе памяшканне галерэі, якая ў адной зале размяшчалася амаль на ўскраіне Мінска, не вельмі добра была прыстасавана для нармальнага "жыцця" твораў: адсутнічала сховішча, зоймі температура ўнутры памяшкання часам дасягала +12 градусаў, а летам адпаведна — здуха... Цяпер — усё па-іншаму: чатыры залы, добрае сховішча, ідэальная тэмпература для гледачоў, супрацоўнікаў і для саміх твораў. І — тэрыторыя гістарычнага ды культурнага цэнтры сталіцы, амаль побач — Гарадская ратуша, Мастацкая галерэя Міхала Савіцкага, Акадэмія музыкі, Дзіцячая філармонія, помнікі архітэктуры розных эпох.

Новая экспазіцыя твораў народнага мастака пад назвай "Адкрыццё жывапісу" — гэта свеасаблівае рэтрэспектыва яго творчасці, якая ўбірае ў сябе найлепшыя дасягненні аўтара ў розных жанрах, пачынаючы з 1970-х і заканчваючы пачаткам 2000-х. Прадстаўлены не толькі бліскучыя мажорныя пейзажы, іскрыстыя партрэты і чароўныя націюрморты, але і маштабныя фігуратыўныя палотны, напрыклад, "Віцебск у вайне 1812 года", "На роднай ніве", "Радзіма", "Свята месца"... Будучы паказаны таксама некалькі карцін з майстэрні мастака і фонда Нацыянальнага мастацкага музея, а таксама фатаграфіі майстра.

Леанід Шчамялёў... Хто ён сёння ў нашым выяўленчым мастацтве? Найбуйнейшы майстар? Канешне. Жывапісец з ліку бясспрэчных лідараў беларускай культуры? Зразумела. Але, можа быць, хая гэта мастак поўны невычэрпных сіл і ў яго, нягледзячы на паважаны ўзрост, яшчэ добры запас "пораху ў парахаўніцах", ён ужо жывы класік? Упэўнены. І гэта ёсць самая дакладная і заслужаная формула. Таму што яго мастацтва — наўпростая лінія да чагосьці такога, што жыве ў кожным з нас, што дае магчымасць здзіўляцца і радавацца свету, што дазваляе нам бачыць за матэрыяльнай абалонкай нешта большае, чым проста спалучэнне атамаў. Ён каталізаваў, які прыводзіць у дзеянне нашы схаваныя, часам вельмі глыбока, памкненні вярнуцца да саміх сябе, да тахкі, якія мы ёсць, якімі былі калісьці...

З Леанідам Дзмітрыевічам у яго жонкай Святланай Мікалаеўнай давялося пабываць у галерэі за чатыры дні да нядзельнага вернісажу, калі супрацоўнікі толькі-толькі пачыналі рабіць экспазіцыю. Таму мы прадстаўляем зараз "фотакарцінкі" інтэр'ераў, так бы мовіць, у "эскізі" стане. Але заўтра тут адбудзецца сапраўднае свята ва ўсім харавце.

Жнівеньскія аўдыя/відэа-работы айчынных выканаўцаў рэзюмуюць спявачка Вольга ПЛОТНІКАВА (А.) і спецыяльны карэспандэнт газеты "Культура" Алег КЛИМАЎ (В.).

А.: Наколькі добрым і шматбагатым было ўражанне ад уступу першага трэка "Аліса", настолькі моцным аказалася расчараванне з надыходам куплета. І зноў — моцны прыпеў... Дваістае меркаванне. І ўсё ж надзея на лепшае ў наступных кампазіцыях. Але — не, і далей не моцна ўразіла. Мітусліва, "нясмачна", а яшчэ і наўнясць у тэхст непадзунзурных словаў. Для мяне такое непадушчальна. Можна, для кагосьці гэта цікава і жыццёва, але я не стала б слухаць падобную музыку. Манатонная псіхадэлі-

Тэатральная плошча

З Францыяй Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі пасябраваў, падобна на тое, даўно і надоўга. Чарговым вынікам супрацоўніцтва стаў праект "Тэатральны ваяж II". Як і ўсялякую пастаноўку, яго можна падзяліць на дзве часткі: уласна працэс падрыхтоўкі (больш падрабозна пра яго — у "К" № 35) і тое, што атрымалася.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Дык усё ці нічога?

Лічба ў самой назве прэм'еры, што прайшла ў канцы жніўня на сцэне Тэатра беларускай драматургіі, красамойна сведчыла, што гэта ўжо не першая спроба супрацоўніцтва. Але ўлічваючы тэрма не толькі гэтыя "ваяжы-падарожжы", але і шматлікія іншыя праекты — спектаклі, музычныя тэматычныя вечары, турнэ, майстар-класы, што ладзіцца цягам некалькіх гадоў з удзелам французскіх і іншых замежных артыстаў. Можна згадаць таксама спектакль "Тры Жы-элі", дзе распавядаецца пра французжанку, якая воляі лёсу стала беларускай, леташняе "Каляднае рандэву", дзе казка для дарослых была змешчана ў багаты "суправаджальны" антураж з выставак, джугасці-прэзентацый-дэманстрацый вінаў, парфумы, модных калекцый.

На гэтым фоне "Тэатральны ваяж II" глядзецца больш чым сціпла, але сімптаматычна. Пастаноўка ўяўляла сабой набор вучэбных эцюдаў: драматычных, музычных, танцавальных, падрыхтаваных цягам жніўня. Мы ўбачылі каля трыццаці нумароў рознай якасці агульнай працягласцю больш за дзве гадзіны без антракту. Зразумела, арганізатары хацелі прадэманстраваць усё падрыхтаванае. Ды ўсё ж такі шырока разразмаванне паказ на публіку прывабіла да сапраўднага канцэртавання, яна дабілася і разнастайнасці тонкіх эмацыйных адценняў, і дакладнасці шрыхоў, і, што зусім неверагодна, прыгожы гук, аднолькава свабодна адчуваючы сябе ў любым стылі і тактоўна кіруючы сваімі "паднакамі" нават спіноў, на адлегласці ўсёй сцэны.

Самай, бадай, выразнай і артыстычнай была канцэртмайстар Таццяна Панасюк, якая сы-ходзіла са сцэны хіба для таго, каб выйсці нанова з чарговым салістам. Ад старога піяніна, не прыдатнага да сапраўднага канцэртавання, яна дабілася і разнастайнасці тонкіх эмацыйных адценняў, і дакладнасці шрыхоў, і, што зусім неверагодна, прыгожы гук, аднолькава свабодна адчуваючы сябе ў любым стылі і тактоўна кіруючы сваімі "паднакамі" нават спіноў, на адлегласці ўсёй сцэны.

Асабліва "культура" вакальныя спробы. Замежныя студэнты добра пачувалі сябе ў жанры шансона (тут і нашым знаным вакалістам было чаму ў іх павучыцца — ад маўлення да інтанацыйнай нязмушанасці), але з цяжкасцю адольвалі оперна-ра-

Гурт "2morrow2late", міні-альбом "Alive"

А.: Вельмі добрае ўражанне засталася ад праслухоўвання гэтага сіngle. Добры шчыльны саўнд, добра выгучаныя гітары, і чуваць, што музыканты вельмі сыграныя. Усё на годным узроўні, але, калі ўжо зусім прыдзірацца, то я звярнула б увагу на вакальныя партыі і лідар-вакал. Галасавыя пачкі не заўсёды ідэальна "будуць", хоць шматгалоссе гучыць цікава, месцамі нагадваючы "Queen". Менавіта шматгалоссе дадае музычным творам пэўны шарм. Вылучае гурт з шэрагу многіх. Меладыйная музыка з прыгожай гармоніяй робіць гэты, даволі "цяжкі", калектыў, прывабным для мяне.

В.: Два нумары ад аднаго з самых цікавых англмоўных гуртоў Мінска. Загапоўны трэк — нібы саўндэкавая рэч, самаразграў пераград стадыённым сьтам ансамбля, хард-рокавая, лянівая, але з нацягнутым гучымым жутом на нервах.

на мансавыя хіты. Калі ўжо і хацелася звярнуцца да апошніх, дык замест тэатральнага падыходу трэба было шукаць штосьці іншае. Узгадалася, як у свой час артысты Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек спявалі Моцарта — з акцэнтам не на "опера-насьць", а на сэнсавыя гульні і візуальнасцю зместу, часам іранічна парадыйную. І гэта быў — шэдэўр, на якім маглі б вучыцца як акадэмічныя, так і эстрадныя салісты. Паказаныя ж цяпер студэнцкія вакальныя эцюды ў большасці былі пазбаўлены не толькі маладзёжнага хрэпавы, але і самога намёку на артыстызм.

На такім фоне асабліва ярка ззяла вакальная адоранасць некалькіх удзельнікаў "... Ваяж" і асабліва Алісы Марок-Лятур. А Ёнатан Сэмо ўвогуле успрымаўся суперпрафесіяналам у любым жанры, ад нумару да нумару не стамляючыся змяняць вобразы-іміджы.

Былі і цікавыя, вынаходлівыя мініяцюры. Той жа эцюд "Муха" мог бы не толькі на роўных спяваць з сацыяльнай рэкламай ("Грынніс: будзем гуманнымі з жы-вёламі"), але і перамагчы многія яе выдатныя ўзоры. А тое, што абодва артысты — чалавек і муха — былі падобныя адзін на аднаго, надавала пастаноўцы філасофскі сэнс. Ётак жа з гумарам і шчыmlівай абаяльнасцю ўзімаліся іншыя тэмы, сярод якіх пераважалі пошукі ўзаемапаразумення ("Шчання", "Стары", "Карыда", "Мяжа", "Дождж"). Праўда, часам рускамоўны пераклад з закуліся гучаў больш выразна, чым французскі арыгінал ("У цяпніку").

Не абмяжоўваючыся рэцэнзіяй, паразважам: ці часта такога роду матэрыял выносіцца з класа на прафесійную сцэну? Што ні кажыце, а беларускія студэнты такога гонару не маюць. У лепшым выпадку, самы-самы адметны спектакль (часцей, дыпломны), папярэдня адзначаны на міжнародных фестывалях, знаходзіць прапіску і ў тэатральнай афішы. Астатняе — паказваецца на вучэбнай сцэне і сыходзіць, быццам яго і не было. Натуральны адбор? Можна, і "натуральны", але не зусім правільны.

Як бачым, атрымліваюцца дзве крайнасці: цягнуць на публіку ўсё — ці нічога. Ісці-на, пэўна, пасярэдзіне. Выбіраючы лепшыя эскізы (не абавязкова "суцэсна", з інтэрнацыянальным адценнем), з іх потым можна склапаць не толькі мазаіку-калейдаскоп, але і больш шэласныя апаведы, з'яднаны нахкатал рэву ці постмадэрнісцкай драматургіі, калі асобныя "пазлы" становяцца ў фінале завершанай карцінай. І прапаноўваць публіцы — пры такім жа, як на гэты раз, актыўным "прасоўнікам". Танна — і эфектыўна. Для студэнтаў — дадатковы стымул. Для публікі — разнастайнасць і маладыя твары з выбухам энергетыкі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ / Фота аўтара

Яна называецца "Чатыры крокі", бо навучанне ў каледжы чатырохгоднае. І вучаць тут па чатырох спецыяльнасцях — жывапісе, скульптуры, дызайне і дэкаратыўна-прыкладным мастацтве. Акрамя таго, у экспазіцыі і работы прадстаўлены апошніх чатырох гадоў.

Са згаданых спецыяльнасцей, па якіх у каледжы рыхуюць творчыя кадры, я вылучыў бы жывапісе як найбольш праўдзівы паказчык прафесійнага узроўню. Калі мастак сам-насам з палатном, адразу відаць, чаго ён варты як рамеснік, і на што ён рэальна здольны як майстар. Тут не прыкрыешся арыгінальнасцю канцэпцыі, як гэта магчыма ў дызайне; не спашлешся на спецыфіку стылістыкі, як у дэкаратыўна-прыкладным мастацтве; не схавашся за размытасцю мяжы паміж "скульптурай" і "пластыкай". У рэалістычным жывапісе (а менавіта такому вучаць у каледжы) адразу відаць, умее мастак маляваць і працаваць з колерам ці не. Да гонару "Глебаўкі": жывапіс у экспазіцыі насамрэч прыйстойны. Сярод прадстаўленых работ запаміналіся добрым малюнкам, упэўненым мазком і дынамічным спалучэннем колераў шматфігурная кампазіцыя "Паляванне князю" (аўтар Д.Пунтук). Ётая і іншыя

К

A&V: Аўдыя & Відэа

ТЭКСТ

Алег КЛИМАЎ, спецыяльны карэспандэнт "К"

Вольга ПЛОТНІКАВА, спявачка

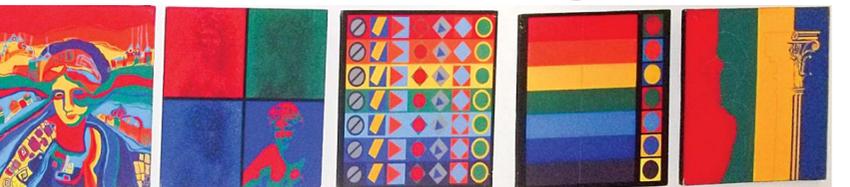
Гурт "Teleport", альбом "Maukliva"

Мастыхін

У жывапіскай прасоўцы.

Крокі "Глебаўкі"

К.Шышко. Праект-распрацоўка "Колеразнаўства".

Д.Пунтук. "Паляванне князю".

хай і мае нестандартную форму жа! Краане душу, сэрца, галаву і слых! Здаецца, што воль-вось усё павінна ператварыцца ў нейкі спектакль (да канцэптуальных муз-ічных палотнаў гурт слабасць працы прафесійнага гураржысёра, які стварыў канчатковы саўнд праекта. Неадназначнае мерзі-каванне пакінула пара трэкаў: "Teleport" і "Svietlavy Hod" — ка-кафонія. Хоць і такое можа мець месца. Напэўна. Магчыма, яны змаглі б стаць, да прыкладу, трэ-камі да некаторых сцэн баевікоў або фантастычных фільмаў. Ма-быць, гэтыя кампазіцыі я слухаць не буду, а вось астатнія з задава-льненнем вазьму сабе ў пльлііст.

В.: Што адразу прыцягвае ува-гу ў гэтай англа- і беларускамоў-най рабоце — аб'ёмнае гучанне, якое айчыныя музыканты выка-рыстоўваюць вельмі рэдка: бы-ццам песні нізка плывуць у недалё-кім небе над зямлёй. Дасягаецца гэты эфект вельмі "празрыстым" інструментарыем, "пастэльнымі" вакалімі і шматгалоссем,

Т.Есьман. Кампазіцыя "Дзюны".

марудлівай мелодыяй. Прыго-жа! Краане душу, сэрца, галаву і слых! Здаецца, што воль-вось усё павінна ператварыцца ў нейкі спектакль (да канцэптуальных муз-ічных палотнаў гурт слабасць працы прафесійнага гураржысёра, які стварыў канчатковы саўнд праекта. Неадназначнае мерзі-каванне пакінула пара трэкаў: "Teleport" і "Svietlavy Hod" — ка-кафонія. Хоць і такое можа мець месца. Напэўна. Магчыма, яны змаглі б стаць, да прыкладу, трэ-камі да некаторых сцэн баевікоў або фантастычных фільмаў. Ма-быць, гэтыя кампазіцыі я слухаць не буду, а вось астатнія з задава-льненнем вазьму сабе ў пльлііст.

В.: Што адразу прыцягвае ува-гу ў гэтай англа- і беларускамоў-най рабоце — аб'ёмнае гучанне, якое айчыныя музыканты выка-рыстоўваюць вельмі рэдка: бы-ццам песні нізка плывуць у недалё-кім небе над зямлёй. Дасягаецца гэты эфект вельмі "празрыстым" інструментарыем, "пастэльнымі" вакалімі і шматгалоссем,

ВІДЭА

Гурт "Trubetskoy", кліп на песню "Завяршаецца гульня"

А.: Кліп пакінуў здзіўны і даво-лі непрыемны паслямак. Ці то ад частай змены малюнкаў, якія чаргуюцца з кадрамі-напамін-камі пра лепшыя часы любімага многімі гурта "Ляпіс Трубяцкі", ці то ад агульнага настрою пес-ні і прадстаўленага відэашэра-гу. Прагледзела работу некаль-кай разоў, але так і не зразумела, што хацелі сказаць ды паказаць аўтары, а некаторыя кадры вы-клікалі нават унутраны пратэст і абурэнне. Хоць, можа, гэтага і дамагаліся стваральнікі відэа, каб не пакінуць гледача абыка-вымі, але гэтаму гурту пратэст прывесці паралель з творчасцю "Ляпіса Трубяцкога" (кадры ў клі-ку, тэкст песні), але асабі-ста для мяне іх творчасць (гурта "Trubetskoy") ужо зусім іншага фармату. Чалака большага і ад песні і ад роліка.

В.: Гэтым крэслам майстар Гамбс пачынае новую партыю мэблі", — напісалі класікі ў ра-мане "Дванаццаць крэслаў". А гэтым кліпам гурт "Trubetskoy" развітаўся са сваім мінулым, у якім вялікая частка яго удзельні-

карыны, срод якіх і звыклія рэ-алістычныя краявіды, і сюжэтныя палотны этнаграфічнай і сацыяльнай накіраванасці, і псіхалагічныя практыкаванні, даюць уяленне пра ступень творчай свабоды ў межах навучальнага працэсу. Пры гэтым у шэрагу выпадкаў добра відаць на якія ўзоры, на якія постаці ў мас-тацтве арыентуецца вучань. Для адукацыйнага працэсу гэта рэч звы-чаяная. Тым больш, ад пачаткоўца ў мастацтве, беручы да увагі ягоны невядзі сацыяльнай і творчы дос-вед, чагосьці надзвычайнага і не чакаюць.

Дыпломныя работы дызайн-ераў — выхаванцаў каледжа, на маю думку, па ўзроўні не горшыя за аналагічныя работы дыплом-нікаў недзяржаўных ВНУ. У якасці прыклада згадаю прадстаўленую ў экспазіцыі распрацоўку рэкламна-свернірай прадукцыі да 90-годдзя Бярэзінскага запаведніка (М. Зазу-льскія). Аўтар ідзе пратораным у гэтай тэматыцы шляхам: спалучае этнаграфічныя матывы з раслін-нымі. Ёта прымалены варыянт, хі-ба што гэтая распрацоўка не будзе асабліва вылучацца з шэрагу пад-обных.

Увогуле, у дызайнерскіх распра-цоўках вучняў каледжа адукацыя ці то брак праектнай метадыкі, ці то свядома абранае спадванне ўсталяваным стэрэатыпам. Дасу-каю, што сярод навучэнцаў "Гле-баўкі" ёсць асобы з іншай менталь-насцю — схільныя да эксперыменту рызыкантамі. Але ў дадзенай экспазі-цыі іх не заўважыў.

Па экспазіцыі я не зразумеў, а дзе заканчваецца скульптура, а дзе пачынаецца дэкаратыўна-пры-кладнае мастацтва. Кампазіцыя з аргішка і каменю "Разам назаву-сёды" (В.Ламака) і аб'ект з дрэва "Пецярбург Дастаеўскага" (І.Сі-лакова) — гэта новае слова ў скульп-туры альбо спроба выйсці за звыклія межы дэкаратыўна-пры-кладнай сферы? Таксама не ведаю, да якой сферы аднесці модульную аб'ёмна-расправую кампазіцыю "Дзюны" (Т.Есьман). У любым вы-падку, гэта цікава. Традыцыйная пластыка прадстаўлена зольшай-ца ў пластыліне. На выстаўцы такі матэрыял успрымаецца не надта сур'ёзна.

Зрэшты, выстаўка, што ілюструе: у якасці "падрыхтоўчы курс" Акадэміі мастацтваў "Глебаўка" планку трымае. І шчэ. Імёны аўта-раў работ варта ўсё ж пазначыць. Бо часам дельнага нават казаць, хло-пец ці дзельнага прапаноўваюць пэўны твор. А гендэрны складнік аналізу, мяркую, сям-там мог бы аказацца цікавым...

Разглядаючы тэматычную карту Беларусі на прадмет пунктаў правядзення Дня беларускага пісьменства, заўважыла: гарады-гаспадары свята рассыпаны па тэрыторыі краіны настолькі раўнамерна, ладна і, калі можна так сказаць, прапарцыйна, што пачынаеш разумець: нас сапраўды не абмінула асвета ў свае часы (месца свята выбіраецца па былых і сённяшніх гістарычных, культурных, навуковых заслугах населенага пункта). Крыху не стае такіх раўнамерных кропачак на карце Гомельшчыны, але наступным разам менавіта яе выбіты Пагачоў стане дзевятнацатай перлінай у гэтай, без перабольшання, ювелірнай кампазіцыі. Люблю гармонію ва ўсім.

Шчучыны памаж свята.

Дзень пад нумарам 23

Аліна САЎЧАНКА, Мінск —
Шчучын — Мінск / Фота аўтара

Таму і да сёлетняй імпрэзы ў Шчучыне прыгледалася пільна ды ўдумліва. І не адна нават, а са сваёй калегай, бо ў дзве пары вачэй бачна лепш. А паглядзець у Шчучыне было на што яшчэ ў суботу 5 верасня, хаця асноўная праграма планавалася, канешне, на нядзелю.

Крама да свята

Даехаць да Шчучына ад Мінска нескладана, але, адзначым, даволі марудна: чатыры гадзіны на міжгароднім аўтобусе можна трэсціся. Прыбывае ён на аўтастанцыю, што на ўскрайку горада, гэтым самым не аспрэжваючы мясцовае хараства, утульнасць і, менавіта ў гэтым выпадку, саму святочную дзею. "Пешшу проста па галоўнай вуліцы — і вы ў эпіцэнтры", — кажуць нам мясцовыя жыхары. Так і робім. Хутка нашу ўвагу прыцягвае першае масавае згуртаванне людзей, якое наўна прымаем за частку дзеі Дня пісьменства. І дарэмна, бо тое аказалася... адкрыццё сеткавай прадуктовай крамы, чарговай для Мінску ці Гродна, але для Шчучына — першай. Можна было б паразважаць на тэму сапраўдных чалавечых каштоўнасцей, больш дарэчным будзе ўгадаць аднаго знаёмай піраміды і яе прызначэнне. А да ўсяго, відавочна, што не дарма новы гандлёвы аб'ект з'явіўся ў Шчучыне менавіта гэтымі днямі. Карцей, прадстаўнікам рэдакцыі "К" адразу стала ў разы больш цікава, як

На чырымоніі адкрыцця Палаца прысутнічаў амаль увесь горад.

у гэтым горадзе спаталюць і духоўны голад.

Як глядач глядачам і...

Летась прысутнічала на аналагічным свяце ў Заслаўі, але выключна ў якасці шараговага глядача. У той момант я яшчэ не звяртала ўвагі на такія моманты, як арганізацыя, канцэпцыя, мэтанакіраванасць і арыентаванасць мерапрыемства, таму, хутчэй, проста бадзьялася па старажытным паселішчы. Я да таго, што мае паводзіны — наўрад ці ўнікальныя: абсалютная большасць людзей менавіта так успрымае святочныя імпрэзы, агульнарэспубліканскія ці раённыя, забавляльныя ці асветніцкія. Дзень жа беларускага пісьменства — сапраўды выключная з'ява, а не высасаная з пальца квояля ідэя. Таму хочацца, каб удзельнікі і сведкі ўрачыстасці былі інтэлекту-

альна актыўнымі, шанавалі, паважалі і падтрымлівалі задуму свята.

...Як чытач чытачам

Ногі адразу прывялі нас да Шчучынскай раённай бібліятэкі імя Цёткі. Нездарма: будынак установы здаўся пасля рамонтных работ якраз 5 верасня. Цудоўныя светлыя памяшканні, абноўлены фонд (у тым ліку дзякуючы шматлікім падарункам ад выдавецтваў і пісьменнікаў), прадстаўнічая канферэнц-зала для сустрэч рознага маштабу і якасці, рэдка выданні кніг, якія сустранеш ні ў кожнай аналагічнай раённай установе. Бібліятэка нас парадавала, як і навіна пра тое, што колькасць чытачоў толькі сёння, у суботу, павялічылася яшчэ на 20 чалавек. Толькі пры нас дзве бабулі пажадалі далучыцца да ліку наведвальнікаў бібліятэкі. (Вось яна, сіла прывабнай сучаснай

"абгорткі"!)

Адказнасць установы павялічана ўдвай, бо зараз яна працуе і за гарадскую, і за раённую — так вырашыла аптымізацыя. Аляксандра Янкоўская, дырэктар, аднак, упэўнена глядзіць у будучыню з верай, што яе калектыву ўсё па плячы. У тым ліку адкрыццё інтэрнэт-кавяярні, турыстычныя праекты, якія пачалі ладзіць супрацоўнікі бібліятэкі, і іншыя цікавосткі (пра іх "К" раскажа ў наступных нумарах у асобным матэрыяле).

ДК і вакол яго

Развітаўшыся з бібліятэкарамі, рушылі ў бок Раённага дома культуры. Зноў у некаторым сэнсе сустракаемся з Цёткай: каля ДК стаіць велічны помнік адной з самых знакамітых беларускіх жанчын, у нагах яе — ускладненыя цягам гэтых літаратурна-арыентаваных дзён ахапкі

"Аўтарскае" і агульнае для рэспублікі ў традыцыйным свяце беларускага пісьменства

перасоўныя выстаўкі "Якуб Колас. Дарогамі вайны" да 70-годдзя Перамогі, "Уладзімір Караткевіч. Быў. Ёсць. Буду" да 85-годдзя з дня нараджэння спыннага аўтара. Ажыятажу гэтыя стэнды вакол сябе не выклікалі, калі шчыра, бо ўвага людзей у месцы іх размяшчэння аказалася хутчэй "транзітнай".

Затое няспынны гул у ДК сведчыць пра тое, што конкурс юных чытальнікаў Гродзенскай вобласці "Жывая класіка" праходзіць з аншлагам. Сапраўды, перад намі поўная зала не толькі тых, хто прышоў падтрымаць сваіх дзяцей, але і проста неаб'якавых да літаратуры і да спроб яе сучаснай падачы людзей. Увогуле, адзначым тое, што ў Шчучыне ў гэтыя дні памяталі пра дзяцей, падлеткаў. Дзейнічалі дзве маладзёжныя сцэны, першая — каля "Горада майстроў", другая — ля кінатэатра "Беларусь", які хутка адчыніцца пасля рамонтна. На пляцоўку "Маладзёжная" былі зроблены вялікія стаўкі, праграма на ёй была адначасова тэматычна выверанай, і пры гэтым цікавай і пазнаваль-

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Століншчына / Панна журавінавых балот

У Рэчыцкім гарадскім доме культуры адбыўся конкурс дзівачой прыгажосці "Панна журавінавых балот". У ім прынялі ўдзел дзяўчаты з тых вёсак Століншчыны, жыхары якіх штогод збіраюць у палескіх балотах цудадзейную ягаду.

Перад конкурсам была магчымасць пазнаёміцца з фотаздымкамі дзяўчат у фае і аддаць свой галас за тую, якая больш спадабалася. На сцэне прыгажуні прадставілі свае "візітныя карткі": распавялі пра сябе, свае заняткі і захапленні. Адным з этапаў стала дэфіле "Я — журавінка-какетка": канкурсанткі дэманстравалі аўтарскія калекцыі, выкананыя ў адпаведнасці з назвай конкурсу. Працягам стала дэфіле ў купальных касцюмах.

"Я — зорка" — творчы конкурс, у якім маладыя ягадніцы паказвалі

творчыя здольнасці: чыталі вершы, спявалі, танцавалі.

Пераможцай конкурсу стала 19-гадовая Дзіна Хоміч з Рухчы. А ўсе ўдзельніцы былі адзначаны ў намінацыях: "Міс дызайн" — Аксана Агіевіч (яна атрымала і прыз глядацкіх сімпатый), "Міс арыгінальнасць" — Ніна Страха (абедзве з Рубля), "Міс зачараванне" — Ірына Страха, "Міс талент" — Вольга Комісава (абедзве з Глінкі), "Міс грацыя" — Аляксандра Стрыгоцкая з Альман.

Конкурс падрыхтавалі ўдзельнікі творчага клуба "Альтанка" Раённага метадычнага цэнтра (кіраўнік Ніна Лісавец). Мерапрыемства з'яўляецца часткай праекта "Па запаведных мясцінах Бацькаўшчыны". Заключным этапам яго стане раённае свята журавіна, якое адбудзецца гэтай восенню.

Конкурс стаў практычнай часткай раённага семінара клубных работнікаў па тэме "Укараненне і прасоўванне творчых праектаў па арганізацыі вольнага часу моладзі".

Галіна ГАШЧУК
Фота аўтара

Касцюковіччына / Чарговы "трафей"

Пра Артура Міраненку, маладога галасістага хлопца, саліста Маладзёжнага культурнага цэнтра "Юнацтва" Цэнтралізаванай клубнай сістэмы Касцюковіцкага раёна, даведаліся за межамі вобласці і Беларусі.

Нядаўна Артур святкаваў перамогу ў Рэспубліканскім конкурсе "Звонкая раница", а днямі вярнуўся дахаты з творчым "трафеем": з медалём і сямю дыпламамі.

Справа ў тым, што спявак годна прадставіў Магілёўскую вобласць за мяжой. Паспяхова прайшоў рэгіянальны, абласны і рэспубліканскі адборачны туры і стаў фіналістам III Міжнароднага фестывалю-конкурсу інклюзійнай творчасці "Пад крыламі Арыёна" і лаўрэатам другога ступені ў намінацыі "Эстрадны нумар".

Наталля ДРОБЫШАВА,
намеснік дырэктара
Цэнтралізаванай клубнай
сістэмы Касцюковіцкага раёна

Удзельніцы конкурсу "Панна журавінавых балот".

Артур Міраненка.

най. У нядзелю праект "Жывая гісторыя" падарыў жыхарам Шчучына і яго гасцям выявы беларускіх дзеячаў культуры і мастацтва, уважліва студэнтамі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Сучаснасці ж дадала работа на месцы мабільнага кінатэатра гістарычнага маршруту "Памяць у грамадстве". Флэшмоб "За будучыню незалежнай Беларусі", літаратурнае скрыжаванне, патрыятычная акцыя "Памяць" — арганізатарамі ўсяго гэтага выступілі Гродзенскі аблвыканкам, Шчучынскі райвыканкам, БРСМ, "Беларускі саюз жанчын".

А таксама тэатр!

Не абмінулі ўвагай на свяце і тэатр, што не магло не пацешыць яго аматараў. Тры спектаклі былі прадстаўлены на суд глядачоў самых розных упадабанняў: "Ціхі шэпт сыходзячых крокаў" Дзмітрыя Багаслаўскага (Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі), "Камедыя пра нешчаслівага селяніна..." Уладзіміра Рудава (Гродзенскі абласны драматычны тэатр) і "Калядны вечар" Ніны Рыбік (Народны тэатр Астравецкага цэнтру культуры і народнай творчасці). Ракурс абраны арганізатарамі — магчымаць пазнаёміцца з творчасцю драматургаў рознай творчай скіраванасці. Уваход на спектаклі быў вольны, чым з удзячнасцю людзі і скарысталіся. Добра і тое, што самі пастаюкі разнапланавыя, а да тэматыкі Дня пісьменства дачыненне маюць усюснае. Але, калі паразважаць, усё ж маюць. Тэатральна-заважанасці агульнаму дзейству надалі і выступленні клубаў гістарычнай рэканструкцыі, ансамбляў сярэднявечнай музыкі і танцаў, што бавілі час на вольным паветры каля...

Палац запрашае!

...Каля Палаца князёў Друцкіх-Любецкіх, які быў адкрыты раніцай 6 верасня і адразу прыняў у сваіх сценах некалькі "партый" гасцей, бо ахвотных пазнаёміцца з яго "нутром" было ўжо на тую гадзіну значна больш, чым, вобразна кажучы, даступных квадратных метраў. Палац, вытанчана прыгожы знешне і функцыянальны па сваёй планеўнасці, адразу ўзяў на сабе пэўныя задачы: у сучаснасці ён будзе працаваць на карысць мясцоваму Цэнтру творчасці дзяцей і моладзі, а ў яго памяшканнях цягам часу асталюцца і Краязнаўчы музей, пра які так марыць Шчучынскі раён. Стане Палац і месцам дзелавых сустрэч, бо мае на то адпаведныя пакоі і залы. Зараз жа колішнюю княжацкую прастору запоўнілі рэчамі з экспазі-

цыі Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея, а калі ўдакладніць, то копіямі мэблі, карцін, выданняў і гэтак далей...

Трэба падкрэсліць адзін арганізатарскі недахоп (не для таго, каб пакрыўдзіць гаспадароў, а толькі каб такія моманты ўлічваліся на будучыню іх наступнікамі). Адкрыццё Палаца, яскравае і запамінальнае, адцягнула ўвагу ад іншага мерапрыемства, наступнага па храналогіі ў свяце, — урачыстага шэсця. Дзеі надта шчыльна "суіснавалі" ў сэрцы, таму на шэсце многія проста фізічна не паспелі. Арыентавацца ў такіх выпадках дапамагаюць друкаваныя праграмы, а таксама стэнды з планам Дня, якіх у Шчучыне, як нам падалося, усё ж не ставала ў дастатковым аб'ёме. Зрэшты, каб прадугледзець падобныя нюансы з арыентаваннем, любому гораду патрэбна правесці па некалькі рэспубліканскіх імпрэз. А тады і цягліцы наростацца!

Шпацыр працягваецца

Зноў да выключна станоўчага. Надзейныя людзі, нашы рамеснікі, бадай ніколі не расчаруюць! І гэтым разам "Горад майстроў" (пад назвай "Народная творчасць — крыніца натхнення") быў шчыльна населены "жыхарамі": людзі ахвотна знаёміліся з аўтэнтычнымі беларускімі вырабамі, удзельнічалі ў майстар-класах па ганчарстве, кавальстве і гутарках з носьбітамі традыцый, набывалі прадукцыю, абменьваліся кантактамі. Магчыма, не выпадакова праходзіла і свята-конкурс "Папяровы вернісаж", на якім дэманстравалі свой талент выцінаншчыцы. Дзень пісьменства і выцінанка маюць агульны карань — паперу, што і было падкрэслена на свяце. На конкурсе сустрэлі старшыню Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўгена Сахуту. Гуру з задавальненнем шпацыраваў па радах, прыкмятаючы пераможцу ў творчым спаборніцтве.

Фэстываль кнігі і прэсы на плошчы Свабоды, што ля райвыканкама, — гэта, у некаторым сэнсе, рэзюмэ ўсёй перыядычнай, літаратурнай і фотадзейнасці Беларусі да 2015 года. Шматлікія павільёны і выстаўкі (ад прадстаўнікоў СМІ, выдавецтваў, пераможцаў нацыянальных і міжнародных конкурсаў) самадастаткова і выразна сведчылі самі за сябе. Арганізатарам фэстывала выступіла Міністэрства інфармацыі і Гродзенскі аблвыканкам. Што важна: арганізатары стараліся недарма, бо і атрымалася здорава, і наведвальнікі ацанілі. Тое было бачна па колькасці людзей у павільёнах і па іх рэакцыі.

Сярод удзельнікаў урачыстага адкрыцця Палаца князёў Друцкіх-Любецкіх адзначаюць намесніка кіраўніка адміністрацыі Палаца Ігар Бузуўскі, старшыню райвыканкама Сяргея Ложаннік, старшыню аблвыканкама Уладзімір Краўцоў і віцэ-прам'ер Міхаіл Русы.

Наведвальнікі літаратурных чытанняў.

Частка экспазіцыі Гісторыка-археалагічнага музея горада Гродна.

"Літаратурны салон у Элізы Ажэшкі".

Майстар-клас па кавальстве ў горадзе майстроў.

Удзельніца свята-конкурсу па выцінанцы "Папяровы вернісаж".

Гродзеншчына / Зрабілі самі

Тры бібліятэкі Гродзенскага раёна прынялі ўдзел у абласным конкурсе "На лепшую самаробную кнігу", які праводзіўся ў межах культурных мерапрыемстваў да Дня беларускага пісьменства ў Шчучыне.

Спаборніцтва ладзілася галоўным упраўленнем ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі аблвыканкама і абласной навуковай бібліятэкай імя Яўхіма Карскага для папулярызацыі кнігі і чытання праз творчасць і фантазію, для развіцця і падтрымкі навываў тых асоб, якія захапляюцца літаратурна-мастацкай творчасцю і выяўленчым мастацтвам, для рэалізацыі творчай актыўнасці насельніцтва Гродзеншчыны.

Скідзельская гарадская бібліятэка сямейнага чытання прадставіла працу ў намінацыі "Лепшае мастацкае афармленне ўласнага твора". Ва ўпрыгожанай бісерам і вышуй-

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

кай кніжцы "З крыніц адвечных... Вершы." на 11 старонках размясцілі вершы галоўнага бібліятэкара Алы Капцюг.

А вось бібліятэкар Вольга Савянюкова са Скідзельскай гарадской бібліятэкі і бібліятэкар сектара пазастацыянарнага абслугоўвання Людміла Марцэль па-мастацку аформілі ўрыўкі твораў нашых класікаў: "Папараць-кветка" Цёткі (ураджэнкі Шчучына), "Сымон-музыка" Якуба Коласа.

Ганна СИМАНЕНКА, намеснік дырэктара Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру

Бешанковічы / У каго сэрца залатое?

Днямі ў чытальнай зале Бешанковіцкай цэнтральнай раённай бібліятэкі дэманстравалі плён уласнай працы удзельніцы аматарскага аб'яднання "Парастак".

Жанчыны займаюцца вырошчваннем памідораў. Таму на выстаўцы прысутнічалі лепшыя таматы самых розных гатункаў: "Вялікая мамачка", "Залатое сэрца", "Гігант лімонны", "Чуючы-сан"... Усяго ў "Парадзе таматаў-2015" было прэзентавана 60 гатункаў і гібрыдаў.

Наведвальнікі (больш за 130 чалавек) правялі дэгустацыю і вызначылі лепшыя памідоры. Самым буйным прызнаны тамат вагай у 860 грамаў... А яшчэ памідоры-пераможцы вызначаліся па знешняй прыгажосці, ураджайнасці і незвычайнасці выгляду.

Надзея КУЦ, загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі Цэнтральнай раённай бібліятэкі Бешанковіцкай ЦБС

Чакаем
ваших тэлефанаванняў
з цікавымі навінамі
**па нумары
+375 17 334-57-23!**

Узоры самаробных кніг.

Тактыка культурнага развіцця

Калі гуляць, дык разам!

Сёння, 12 верасня, у Воранаве распачынаецца V Адкрыты абласны фестываль гульні "Карнавал весялосці". У ім бяруць удзел 15 самадзейных калектываў Гродзеншчыны, якія займаюцца не толькі адраджэннем мясцовых культурных традыцый, але і з улікам часу ствараюць аўтарскія гульнівыя праграмы. Воранушчыну на "Карнавал..." прадстаўляюць народная студыя гульні "Воранушкія пацехі" і ўзорны тэатр-студыя "Гульнівыя кірмаш" з вёскі Пагародна.

Яўген РАГІН

Ірына Камінская, дырэктар Воранушкага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці, распавядае:

— Фестываль, які ўпершыню прайшоў у 2003-м і ладзіцца цяпер раз на тры гады, — унікальны і, дарэчы, адзіны ў такім родзе па рэспубліцы. Ці ведаеце вы, што элемент гульні, конкурсу прысутнічаў калісьці ці не ў кожным беларускім абрадзе? Да прыкладу, "Воранушкія пацехі", якімі я кірую, за аснову адной з праграм узялі традыцыйную вясельную гульню, якую насыцілі сучаснымі гумарыстычнымі матывамі. Фанабэрысты малады, збіраючыся ў сваты, абвешчае сярод кандыдатаў у нявесты конкурс на вядзенне гаспадаркі, выкананне прыпевак і валоданне рамяством. Такім чынам выбіраецца самая клапатлівая, спеўная і творчая. Гульня — старадаўняя, але выконваем яе ў сучасным і, як падаецца, актуальным перастварэнні...

Сёння фестываль адкрываецца на гарадскім стадыёне. Гэта — галоўная сцена свята. Не абыдзеца без пярэстага ды вясёлага карнавальнага шэсця. І адразу распачнецца конкурс гульнівых праграм. Як і заўжды, пераможцаў чакаюць тры месцы. Конкурсных намінацый — вельмі шмат. Адсочваюцца артыстызм, рэжысура, узровень прапаганды беларускіх традыцый, умненне выкарыстання мясцовых матэрыялаў, якасць тэатралізацый, іх аўтарская індывідуальнасць... Словам, за пятнаццаць хвілін трэба ўзняць настрой і журы, і глядачам. А для гэтага вельмі пастарацца неабходна.

— У мінулы раз трэцяе месца на фестывалі атрымаў наш "Гульнівыя кірмаш", — працягвае Ірына Вітольдзіна. — Была паказана гульня з абрада "Уваходзіны". Дзеці на хуткасць засцілалі ходнікі (дыванкі), складалі дровы ў касцёр. Вы пабачылі б, як гарэліва і непасрэдна праходзіў гэты конкурс!..

Увечары Гродзенскі абласны цэнтр народнай творчасці прэзентуе на нашым фестывале музычны праект "Ведай нашых!". Выступіць і мінскі тэатр "ІнЖэст". Заўжды цікава параўнаць узровень гульні сталічнай і раённай.

А на летняй эстрадзе гарадскога парка цягам дня працуе дзіцячая гульнівая пляцоўка, распачнецца дыскатэка для падлеткаў. Свой спектакль прапануе Беларускі гульнівы тэатр роставых лялек з Дзятлава. У парку будзе працаваць выстаўка кветкавых пано "Карнавал весялосці — свята прыгажосці". Увечары ўсіх чакае лазерная танцавальна-забаўляльная шоу-праграма...

— Вельмі хочацца, каб наш гульнівы фестываль набыў у перспектыве статус рэспубліканскага, — дадае суразмоўца. — Цудоўна ведаю, што самадзейныя калектывы беларускай гульні ёсць не толькі на Гродзеншчыне. У першыя гады правядзення "Карнавала весялосці" да нас прывозілі свае гульні калектывы з Брэстчыны, Магілёўшчыны, Міншчыны. З цягам часу ўдзельнікаў паманала. Замянае, натуральна, не адсутнасць пераканаўчай рэкламы (з гэтым усё выдатна!), а хранічны недахоп фінансаў. Між тым, "Карнавал весялосці" для таго і прызначаны, каб яднаць суседзяў з дапамогай добрага гумару і сваяцкай прыязнасці. Дык няўжо праблема так і застаецца невырашальнай? **K**

У Беларускай дзяржаўнай музеі народнай архітэктуры і побыту пад Мінскам прайшоў фольк-фэст "Камяніца", што ладзіцца з 2009 года. Для музея фэст, разам з іншымі масавымі мерапрыемствамі, — сродак прыцягнення наведвальнікаў, зарабіць грошы, і ў той жа час — выклік. Як прыняць гасцей, не ствараючы чэргі на ўваходзе, як не пусціць "зайцаў", як перадухіліць надзвычайны здарэнні...

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Творчы бок

Музычны бок "Камяніцы", як заўсёды, на вышыні. Эстонцы з гурта Trad.Attack! ("Атака традыцыі") запамніліся гучаннем варгана і прыгаворкамі кшталту "Эх! Эх! Эх! Эх!". Менавіта чатыры разы, інакш масла не сабецца (гэта частка "працоўнай замовы"). Славянскі драйв ад палякаў з гурта "Dziki Jablka" і ад украінцаў з "Дримба да дзига". Хэдлайнер фэсту сёлета — беларускі метал-гурт "Znich". Старыя песні, новая (хай і з год таму запісаная) "Дунаю-Дунаю" з народнымі словамі і мелодыяй, толькі ў "цяжкай" апрацоўцы. Гомельскі гурт "Ягорава гара" з праграмай на цэлую гадзіну. Летас выступалі на малой сцэне, сёлета "дараслі" да вялікай. І рэпертуар, і касцюмы ўдзельнікаў — з Веткаўскага раёна Гомельшчыны. Захоўваючы дыялектны асаблівасці і мелодыю, музыканты карыстаюцца разам з традыцыйнымі інструментамі сучаснымі, устаўляюць электронныя проігрышы. Адна з вакалістак гурта Ірына Глушэц — загадчык аддзела традыцыйнай культуры Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці.

Сярод пачаткоўцаў фэсту — гурты "Мілавіца", "Мерэжа", "Горынь", "Варган", што імкнучыся выкарыстаць фольклорныя творы максімальна блізка да аўтэнтычнага варыянту. Выступаў гурт "Этнасуполка", у якім граюць выпускнікі спецыяльнасці "Этнафоназнаўства" Універсітэта культуры і мастацтваў. Сярод іх — два маладыя спецыялісты, размеркаваныя ў Музей народнай архітэктуры і побыту: Мікалай Дашыневіч і Мікіта Халькоў.

Розгалас атрымала містэрыя "Пад стрэхамі прашчураў", што ладзіў Іван Кірчук у будынку царквы з вёскі Логвінавічы на сектары "Цэнтральная Беларусь". Містэрыя дэманстравалася тры разы, і людзей заўсёды было настолькі шмат, што апошнія шэрагі толькі чулі песні, ды нічога не бачылі. Містычнае адчуванне: нібыта на службе ў палескай царкве XIX стагоддзя, і яблыку няма дзе ўпасці. Хоць і з'яўлена было "прадстаўленне для дзяцей", дарослым было на што паглядзець: Іван Кірчук мастацкімі сродкамі паказаў цэлае гадавое кола традыцыйнага беларускага календара. Урэшце, пра асаблівасці дзеі Іван Іванавіч апавядаў у "К" у № 35.

"Кухня" навідавоку

Развагамі пра фестывальную "кухню" і музейныя будні дзеліцца загадчык культурна-адукацыйнага аддзела Музея народнай архітэктуры і побыту Аляксандр Шавель:

— Камяніца — фэст, які робіцца супольна нашым музеем і фірмай "Новы альянс". Гэта арганізацыя арандуе ў нас карчму (яны ж валодаюць у Мінску рэстаранам "Камяніца" — адсюль

назва фестывалю). У фэст уключае грошы не толькі і не столькі музей. Згадана фірма вылучае ўласныя сродкі, да таго ж знайшоўся спонсар — банк "БелВЭБ".

Некалькі гадоў таму кошт уваходу на фэст быў роўны кошту музейнага білета. Сёлета ўваход абышоўся ў 100 тысяч (поўны білет, для школьнікаў — 50 тысяч, для дашкольнікаў і людзей у поўным нацыянальным строі — задарма). Аляксандр Шавель тлумачыць: "Спачатку заваблівалі на фэст, раскручвалі. Паступова падымалі кошт. Цяперашні, лічу, можна было б яшчэ падняць". Праўда, сёлета людзей было, як на вока, менш, чым у мінулыя гады. Можна, кошт білета ўсё ж паўплываў,

Рэпарцёрскі марафон

Трохкутнік з "Камяніцай"

Падчас раённай праграмы "Камяніца".

Спрабуем разабрацца, на чым зарабляюць і на чым страчваюць арганізатары?

а можа, тое, што ў гэты ж дзень святкавалі 550-годдзе Ракава. Там дзейнічала фальклорная пляцоўка і пляцоўка авангарднай музыкі, і цалкам верагодна, калі частка зацікаўленай публікі "адцягнулася" туды. З плюсаў такой нешматлюднасці: не трэба было стаяць у чарзе, каб трапіць на дармовы аўтобус да музея ад станцыі метро "Малінаўка". Транспарт нават яшчэ чакаў пасажыраў, каб не ехаць пустым. Назад да горада таксама можна было даехаць без праблем. Акрамя бясплатных аўтобусаў, што аплчваліся арганізатарамі "Камяніцы", хадзілі і платныя ад "Мінсктранса". Іх запуск — ініцыятыва аматара фольку Кірылы Сінючына, што працуе на прадрпрыемстве "Сталічны транспарт і сувязь". І, трэба сказаць, што платныя аўтобусы добра дапамаглі, разгрузілі фестывальныя, якія бралі пасажыраў не больш за колькасць месцаў для сядзення.

Не назіралася чэргаў ні на ўваходзе ў музей, ні ля намётаў з ежай. Дарэчы, сёлета дзейнічала забарона на пранос да сцэны ўласных прадуктаў. Напоі ж ахова прасіла адкаркаваць і нюхала. Некаторых наведвальнікаў абшуквалі, не спыняючыся на даглядзе сумак. Заўсёднікі фестывалю заўважылі, што дагляд стаў больш пільным. Забарону ж на пранос ежы арганізатары аргументавалі "мэтамі бяспекі". Але не будзем на гэтым пытанні спыняцца пільна, бо яго падрабязна на старонках "К" у свой час разглядаў фалькларыст і музыкант Алег Хаменка, што да "Камяніцы" меў дачыненне не ў апошніх шэрагах. Урэшце, і ў папярэднія гады памідорамі нікога не закідалі. Хіба саломай. І не прыстаў, а фатог-

рафаў. Здымкі з таго "саламянага батлу" ўзялі прызавыя месцы ў конкурсе "Прэс-фота-2014".

Меню і прыбытак

Ну а карыстальнікі сацыяльных сетак тут жа кінуліся жартаваць: "Яблык у маёй сумцы неяк пагражае бяспецы фестывалю?", "Зрабіце платнымі яшчэ прыбіральні і выхад!" Узгадалі і леташнія чэргі па ежу, малы асартымент. Арганізатары ж кінуліся апраўдвацца: маўляў, і квітка танныя, і грошы ўсе ад іх продажу ідуць музею, і транспарт дармовы. Пасля фестывалю выклалі ў сацыяльных сетках фота меню: салатка — 35 тысяч, суп пярловы з грыбамі — 30, каша пярловая

паведна, сярэдні кошт білета — боўшы за 47 тысяч рублёў. Так, усемагчымыя адлічэнні, так, магло аказацца багата апранутых у строі і дзетак... А мо леташнія 180 мільёнаў — гэта толькі "чысты" прыбытак. Бо сёлета, па словах Аляксандра Шавеля, музей аплочваў дарожныя выдаткі дзіцячых гуртоў, працу міліцыі, дзяжурнай машыны меддапамогі і пажарных. Ці не гэтак жа было ў папярэднія гады? Адсюль і рэальныя сумы на рахунку.

Каго цікавіць рамяство?

Было шмат рамеснікаў. Праўда, некаторыя скардзіліся, што іншыя майстры цікавяцца іх вырабамі больш за гасцей фестывалю. А жанчына родам з Клічаў-

скага раёна прадавала тэкстыль, што застаўся ёй ад бабулі.

— Вось гэты абрус у нас сцялілі толькі на свята. Я ўсё кветкі на ім лічыла, малая.

— Дык гэта ж памяць, нашто прадаецца?

— Дачцэ не трэба. А так — трапіць у добрыя рукі.

Сумна...

А сям'я рамеснікаў Нікіціных з таго ж Клічава глядзіць у будучыню з аптымізмам: "Мы выйшлі на пенсію, ва ўстановах культуры ўжо не працуем. Куды запрашаюць на мерапрыемствы — едзем. У Мінск — дык у Мінск, па вобласці — дык па вобласці". Актыўная пазіцыя старэйшага пакалення, наадварот, натхняе.

Аляксандр Шавель адзначае, што масавыя мерапрыемствы даюць значную частку музейнага прыбытку. І ўсё роўна без бюджэтных сродкаў устаноў культуры выжыць цяжка. Калі б сёння перавесці музей на самаакупнасць, давялося б скараціць штат удвая. Рэстаўрацыю помнікаў архітэктуры музей самастойна не пацягнуў бы.

Цікава, што Музею народнай архітэктуры і побыту (як і кожнаму іншаму з ліку дзяржаўных) давядзецца план па аказанні платных паслуг і па колькасці наведвальнікаў, і гэтыя планы... супярэчаць адзін аднаму. Чым вышэйшы кошт квітка, тым менш людзей прыходзіць у музей. Таму, каб выканаць план па колькасці наведванняў, музей запрашае задарма школьнікаў, інвалідаў. Кожную другую сераду месяца — дзень адчыненых дзвярэй для ўсіх катэгорыяў наведвальнікаў. А грашовы план штогод павялічваецца на 3-5 працэнтаў... **K**

(Заканчэнне.
Пачатак у №№ 31, 34.)

Дванаццаць прац мастака-казачніка Білібіна ў адной мінскай радзіне, і яшчэ адна — у другой.

Іван Білібін! Вучань Рэліна, прыгажун-веселун, прафесар Акадэміі мастацтваў, сябра аб'яднання "Свет мастацтваў", сцэнограф дзягілеўскіх балетаў у славуных Парыжскіх "Рускіх сезонах", чараўнік-ілюстратар рускіх казак, патаемных былін, стваральнік свайго ўласнага білібінскага свету, населенага царэўнамі, асілкамі, каралевічамі, жывёламі, што размаўляюць, бабамі-ёшкамі ды кашчэямі!

Мой кінанастаўнік Уладзімір Уладзіміравіч Корш-Саблін, безумоўна, добра ведаў ягоную творчасць. Асабліва ўражвалі кінарэжысёра эскізы дэкарацый Івана Якаўлевіча да парыжскай пастаноўкі "Жар-птушкі" з музыкой Ігара Стравінскага і эскізы касцюмаў да оперы Мікалая Рымскага-Корсакава "Казка пра залатога пеўнічка" паводле Аляксандра Пушкіна. Задумаўшы адзіны ад рэвалюцыйных ("Першы ўзвод") і побытавых ("Шукальнікі шчасця", "Маё каханне") тэм сваіх фільмаў, Корш абраў для экранізацыі беларускую казку "Каваль Вярнідуб". Вось тут і звярнуўся ён да Білібіна з прапановай стаць

Іван Білібін. Эскіза касцюма да фільма "Каваль Вярнідуб", што планавалі здымаць Уладзімір Корш-Саблін.

Што па-за мурамі?

мастаком-пастаноўшчыкам фільма. Зрабіць гэта было проста: і кінастудыя "Белдзяржкіно", і мастак, які вярнуўся з Парыжа, знаходзіліся ў Ленінградзе.

Па задуме Корша мастаком-казачнікам былі зроблены тры эскізы дэкарацый і дзесяць эскізаў касцюмаў асноўных персанажаў: частка ў колеры, частка — чорна-белых. Ішлі падрыхтоўчыя працы да запуску фільма, як раптам пачалася вайна. Корш надзеў ваенную форму і стаў кінарэжысёрам ваенных стужак. Іван Білібін са словамі "З асаджанай цвярдзіні не бягуць" застаўся ў абкружаным немцамі горадзе на Няве. Ён падзяліў лёс сотняў тысяч ленінградцаў: у марозную ноч на пачатку лютага 1942-га Білібін памёр ад голаду.

На шчасце, Корш, пакідаючы той жа горад, захапіў білібінскія аркушы. Пасля вайны змяніліся прыярытэты, было не да казак. Так задума двух майстроў і засталася нерэалізаванай. Эскізы тыя знаходзіцца ў доме знакамітых кінемаграфістаў, яны ніколі не экспа-

Уладзімір АРЛОЎ, кінарэжысёр

наваліся, іх можна ўбачыць толькі ў маім фільме 1999 года "Разам з ім", прысвечаным 100-годдзю з дня нараджэння народнага артыста СССР Уладзіміра Корш-Сабліна.

Яшчэ ў адным доме, у самым цэнтры Мінска, знаходзіцца тры работы Лазара Рана. Пасля смерці мастака аркушы з яго афортамі вяліліся на падлозе лецішча-майстэрні — сведчыць родзіч. А цяпер гэта мастацкая каштоўнасць, рарытэты. Што ж, тыповае для постсавецкага грамадства стаўленне да спадчыны. На жаль...

Дык вось, у пакоях згаданай кватэры графічны партрэт Ганны Франк — дзяўчынкі, што загінула ў Асвенцыме, аўтара трагічнага "Дзённіка". Побач партрэт Максіма Багдановіча — таксама графіка. Пэўна, гэтай работай з гадоў маладосці натхняўся жыхар кватэры,

бо ў сталым узросце напісаў кніжку пра паэта.

А ў гасцявой зале над піяніна — вялікі партрэт алеем: Шалом-Алейхем. Па манеры выканання, па прапісванні дэталей, рысачак твару і перадачы характару персанажа ранаўскі партрэт блізка асабліва сцям карцін віцебскага класіка Юдэля Пэна. Таленавітая рэч, што вельмі ўражвае.

Я бываю ў майстэрнях беларускіх мастакоў. Колькі там зусім невядомых прац вельмі вядомых майстроў! Напрыклад, у майстэрні мастака... (не, не прагаваруся!), кілімаў і цыратаў пэндзля Язэпа Драздовіча больш, чым у нацыянальным музеі.

Творы гаспадара майстэрні — па ўсёй Еўропе, у Злучаных Штатах. Ён разам з сынам аздабляў-распісваў царкву — гэта ўсё ўласціва мастакам. Але ў адной з яго работ лёс незвычайны. Можце сабе ўявіць, што чалавек кланяецца ўласнаму твору, вымольвае міласці ад яго? Калі грывнула Чарнобыльская бяда, родная, хаця ўжо і да таго пакінутая вёска, дзе нарадзіўся мастак, апынулася ў небяспечнай зоне. Узрушаны, ён стварыў цыкл работ пра тую навалу. А потым... Потым з натхненнем напісаў ікону "Маці Божая Чарнобыльская". Яе ўрачыста, пры вялікім сцячэнні народу, неўзабаве асвяцілі на плошчы Свабоды ў Мінску. Цяпер яна ў Жодзіне, у новай царкве, у заалтарнай прасторы, і ў яе свой лёс у гісторыі: існуе яна ўжо самастойна, у адрыве ад стваральніка. Мастак, бываючы там, моліцца, каб святыня надалей берагла нашу радзіму.

Будзеце ў той жодзінскай царкве, перехрысціцеся на тую ікону, пісаную нашым сучаснікам.

І яшчэ: будзем уважліва аглядацца! Мо і нам пашанцуе прыдбаць нейкі каштоўны рарытэт. "Усплываюць" жа час ад часу нават аркушы рукапісаў самога Пушкіна!

5 верасня ў ваколіцах Мінска адбыліся адразу дзве імпрэзы, цікавыя для аматараў фольку: фэст "Камяніца" і 550-годдзе Ракава. Калі з "Камяніцай" усё зразумела (фэстываль з сямігадовай гісторыяй, добра раскручаны), то Ракаў на такім фоне... зусім не згубіўся і выглядае досыць самавіта: не пабаяцца правесці мерапрыемства паралельна з такім канкурэнтам!

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Поруч з асноўнай пляцоўкай, дзе выступалі гурты з Валожынскага раёна і Мінска, у Ракаўскім доме фольклору гралі авангардную і фольклорную музыку. Найбольш цікавы, канешне, выбар публікі: замежныя гурты на "Камяніцы" ці свае, родныя, у Ракаве? Праўда, "Стары родныя", напрыклад, і некаторыя ка-

водзінаў з Сяргеем Пясецкім, тым самым "каханкам Вялікай мядзведзіцы", на рэтра-аўтамабілі. Сцэнарыі гістарычнай часткі распрацаваў гісторык-архівіст Язэп Янушкевіч — жыхар Ракава.

Арганізатар фальклорнай пляцоўкі і джаратар імпрэзы Вольга Кашкурэвіч адзначае, што для ракаўцаў актуалізацыя мясцовай гісторыі вельмі істотная. Вольга пераехала сюды ў 2009 годзе разам з мужам, мастаком і майстрам па вырабе музычных інструментаў Тодарам Кашкурэвічам, таму з упэўненасцю разважае пра ракаўскія будні. Урэшце, шмат для каго з жыхароў — гэта проста вёска пад Мінскам. А тут — падзея! Гістарычныя асобы, феершоу, байкеры... Такая актыўнасць дазваляе адчуць, што месца, дзе ты жыеш — большае за проста вёску. Уздымаецца гонар за мястэчка, да таго ж — добрая магчымасць адпачыць.

І, калі ўжо разбірацца, то што адбылося ў Ракаве? Свята горада ці свята вёскі? "Свята аграгарадка" ў

Падчас гістарычнай часткі ўрачыстасцей.

Свята: вёскі ці горада?

Альбертаўная сцэна свята ў Ракаве.

лектывы Студэнцкага этнаграфічнага таварыства паспелі выступіць на абедзвюх імпрэзах. Што ж зробіш, калі "Камяніца" ўжо стала традыцыйным фэстам пачатку верасня, а сябры клічучы яшчэ і ў Ракаў!

І ўсё ж, чаму ў адзін дзень? Дырэктар Ракаўскага дома фальклору, рэжысёр свята Хрысціна Лямбовіч тлумачыць, што мерапрыемства было запланавана на жнівень-верасень, хаця першая згадка Ракава — 14 красавіка 1465 года. А другія выхадныя верасня — Дзень горада ў Мінску, там занятыя ўсе ахоўныя службы. Таму вырашылі рабіць 550-годдзе Ракава раней. З датай "Камяніцы" атрымалася накладка. У выніку, да Дома фальклору даехалі пераважна заўсёднікі танцавальных вечарын, што ладзіліся там цягам года капэлай "На таку". Зазірнулі на авангардна-фальклорную пляцоўку і некаторыя жыхары Ракава. Асноўную ж пляцоўку ў мястэчку наведальі, пераважна, мясцовыя жыхары.

Для гэтага гарадка са славытым мінулым імпрэза стала вялікай падзеяй. Падчас свята адбылося этнаралізаванае шэсце ў вобразах гістарычных асоб, чыя дзейнасць была звязана з Ракавам: каралёў, артыстаў ды кантрабандыстаў (колішняя мяжа Беларусі з Польшчай давалася ў знакі). І нават жанчына лёгкіх па-

дачыненні да гэтага месца неяк не гучыць. Шкада, што згубілася ў сучасных слоўніках як "гістарызм" старабеларускае "мястэчка". З элементаў свята вёскі — віншаванні самага малодшага і самага сталага жыхара, афіцыйная частка. Ад свята горада — сучасная анімацыйная праграма, да таго ж, зробленая на мясцовым гістарычным і этнаграфічным матэрыяле.

Феномен Ракава як "культурнага цэнтра пад Мінскам" уражвае: заслужаны фальклорны гурт "Гасцінец", галерэя братаў Янушкевічаў, святкаванні Купалля па старых традыцыях, вечарыны традыцыйных танцаў, якія не знайшлі пляцоўкі ў Мінску... Які яшчэ беларускі аграгарадок, не кажучы пра вёску, так спраўляе юбілей? Куды яшчэ моладзь ездзіць танчыць са сталіцы штотыдзень?

Канешне, можна спісаць ракаўскую "культурную рэвалюцыю" на тое, што тут утварылася супольнасць мясцовай інтэлігенцыі, пераважна мінскага паходжання. Але ж у культурным жыцці мястэчка ўдзельнічаюць і "карэнныя" ракаўцы. Можна разважаць пра цывілізацыйны разлом паміж Захадам і Усходам, які прыпаў у міжваенны перыяд акурат на Ракаў. Праўда ж, мабыць, дзесьці пасярэдзіне.

К

ФОТОФАКТ

Што сказалі ведзьмы?

17 верасня Беларускі дзяржаўны тэатр лялек прадставіць адну з самых чаканых прэм'ер, якой, адначасова, распачне новы сезон на гэтай сцэне. Гаворка пра спектакль "Інтэрв'ю з ведзьмай", які ставіць добра вядомы ў маладзёжным асяроддзі Яўген Карняк.

Фота Вольгі PICASSO

Калі Адам Глобус прынёс у рэдакцыю для пераводу ў "лічбу" раней не друкаваныя работы Міколы Селешчука, якія ілюструюць гэтыя нататкі, яго згадкі пра мастака гучалі з рэфрэнам "Коленька... Коленька... Коленька..." Таму і выраслы назваць гэтую публікацыю акурат гэтак: "Коленька".

(Заканчэнне. Пачатак у № 34.)

Непераборліваасць

Васямнаццаць гадоў прамінула пасля трагічнай гібелі Міколы пад марскою хваляй. Вялікі тэрмін для чалавечага жыцця. Чыноўнікі, нібыта спахапіўшыся, адзначылі ягоную творчасць Дзяржаўнай прэміяй. Селяшчук прэмію заслужыў, безумоўна, як заслужыў і выданне кнігі пра сваю творчасць. Выстаўка, якая прайшла ў Нацыянальным мастацкім музеі з нагоды шасцідзесяцігоддзя Мікалая, мела шматлюдны поспех. Усё гэта са станоўчага, але мяне хвалюе і адмоўнае. Кнігі з малюнкамі Селешчука не перавыдаюцца. А ўсё з-за ягонай непераборліваасці. Манументалістаў вучылі выбіраць свой аб'ект і працаваць толькі з тымі будынкамі, якія будуць стаяць доўга. Заўважыў лужыны вады пасярод сабора? Сыходзь. Выбачайся і развітайся з замоўцамі распісаў. Нават ад лёгкіх і вялікіх заробкаў адмаўляўся. Кніжных графікаў вучылі роўна наадварот: ніколі не адмаўляўся ад замоў. Што прапанавалі, тое і ёсць тваім. Таму і даводзілася Мікалаю рабіць малюнкi да загадак і вершаў сумніўнай якасці нахталт: "Што за навінка: / Пад елкай выраста сланічка!" Не кожны дарослы здагадаецца, што аўтар вершаванай загадкі ў якасці адгадкі прапануе слова "грыб". Такога і да такога падобнага Селяшчук праілюстраваў шмат, што засмучае.

Мікола Селяшчук. "Краявід з дрэвам". Пачатак 1980-х.

Коленька

Словы пра графіка Міколу Селешчука

ТЭКСТ

Адам ГЛОБУС,
пісьменнік

Кнігі

І ўсё ж... Найлепшым, што засталася ў творчай спадчыне Міколы Селешчука, з'яўляецца кніжная графіка. Мікола быў чалавекам кніжным. Разам са Славуком, Савічам, Шаранговічам, Зельскай, Вішнеўскім, Александровічам ён стварыў цалкам новую беларускую кніжную графіку. Дзіцячыя кнігі, аздобленыя малюнкамі Селешчука, карысталіся вялікім попытам. Менавіта за гэта яго цанілі і паважалі. Праца ў выдавецтвах Міколу карміла, пайла і апранала. Ён так добра зарабляў на кнігах, што мог сабе дазволіць пісаць карціны не на замову, а на свой густ.

Канфармізм

Шмат хто залічвае Міколу Селешчука да авангардыстаў, да прагрэсіўных мастакоў. Насамрэч, ён быў узорным прыкладам канфармізму. Ягонныя працы выглядалі новымі роўна настолькі, наколькі дазвалялася ў савецкім грамадстве выглядаць новым. Калі спрэчкі і канфлікты паміж рознымі пакаленнямі тутэйшых мастакоў набылі востры характар, Мікалаю выклікаў да сябе Кузьмін — сакратар па ідэалогіі і культуры з ЦК КПБ. Ён сказаў, што Мікола павінен уступіць у камуністычную партыю, стаць сур'ёзным мастаком і больш не займацца дзіцячымі гульнямі. Кузьмін прапанаваў Мікалаю напісаць карціну, прысвечаную савецкім ветэранам вайны. З-пад пэндзля Селешчука выйшла анімі-

ная брудна-шэрая карціна з трыма савецкімі афіцэрамі ў галіфэ. Селяшчук спрабаваў жартаваць і паśmieхацца са сваёй прадажнасці, але самаіронія не была ягоным ладам жыцця. Ён любіў узвышацца, таму і насіў абутак на вельмі высокіх, як для мужчыны, абцасах.

Карціна

Мікола Селяшчук пісаў карціны для прыватнікаў. Яго палотны добра глядзеліся ў невялікіх кватэрах. Нават сцены ўласнай кватэры Мікола пазавешваў малапа-

мернымі палотнамі. Нават на кухні ў яго віселі фактурныя, не раўняючы рэпрадукцыі з Джэксана Полака, абстрактныя карціны. Калі папярэднікі Селешчука пісалі творы для выставак і музеяў, дык Селяшчук пісаў іх у дабрабытныя інтэр'еры дзеля падкрэслівання раскошы. У гулкіх музейных каланадах і прахалодных выставачных павільёнах яго жывапіс губляецца, бо ў ім няма манументальнасці, няма ідэалагічнай зададзенасці, няма плакатнасці. Жывапіс Селешчука мяшчанскі. Яму ўтульна сярод лакаваных сервантаў,

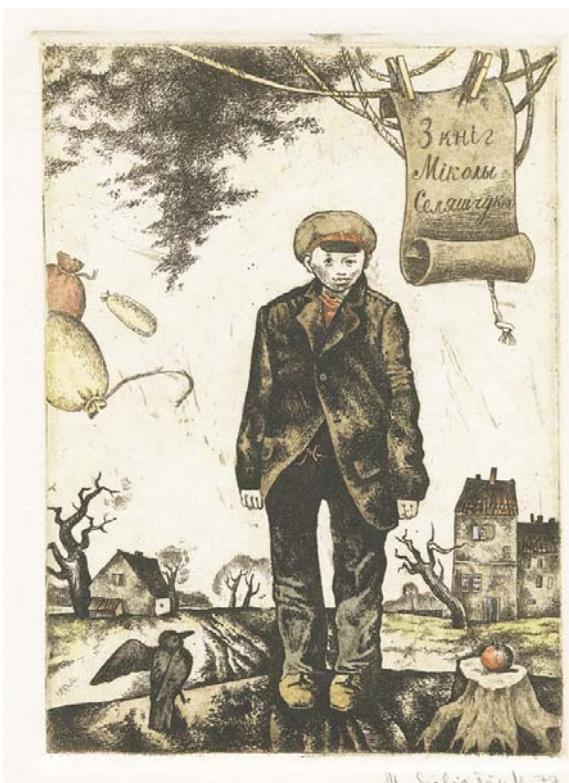
цёмных шпалераў, насценных дываноў, падсвечнікаў і шклянных палічак з дарагімі посудам. Калі стары і суровы Альгерд Малішэўскі толькі ў страшным сне мог убачыць уласную карціну на вузкай сцяне над кухонным сталом ці ля доўняй, дык малады і ўсмешлівы Мікалай Селяшчук якраз на тую сцяну і пісаў казачныя ды стракатыя краявіды.

Палепшаныя выданні

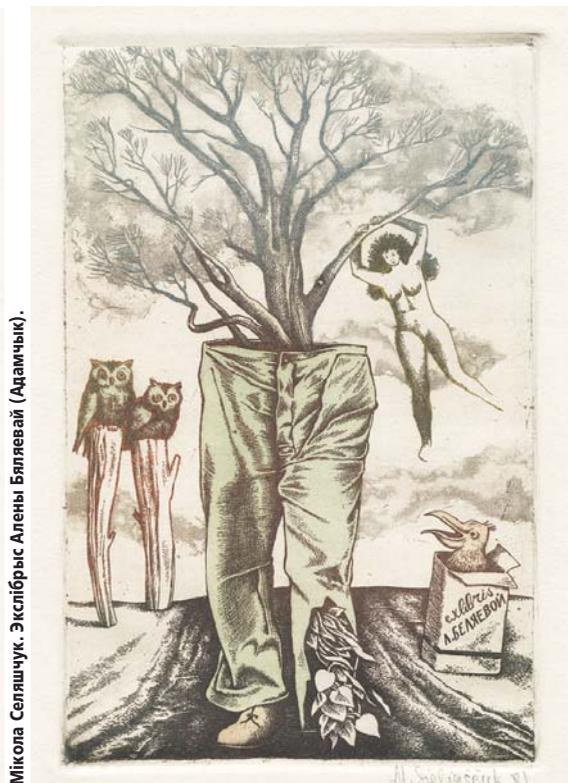
Ёсць кнігі звычайныя, а ёсць і палепшаныя выданні. На аздабленне палепшаных запрашаюцца модныя мастакі. Селяшчук быў сярод тых, каму выдавецтвы давяралі ўпрыгожваць свае шыкоўныя кнігі. Калі выдавецтва "Мастоцкая літаратура" вырашыла выдаць бацькаў [Вячаслава Адамчыка — Рэд.] раман "І скажа той, хто народзіцца" ў добрым аздабленні, рукапіс патрапіў да Селешчука. Ён зрабіў эскізы і прынёс да нас дамоў. Маці частавала Міколу кавай, і на кухні ён з татам доўга разважаў пра Заходнюю Беларусь, пра яе адметнасці, пра яе характэрныя рысы, пра яе стрыманы стыль. Малюнкi да татавай кнігі атрымаліся даволі дзіўныя. Яны былі малападобнымі да творчасці Селешчука-казачніка і Селешчука-модніка. Шкада, што матывы, пазначаныя і знойдзеныя ў ілюстрацыях да прозы Вячаслава Адамчыка, не знайшлі працягу ў жывапісных палотнах Міколы.

Камень

Мікола Селяшчук перамалёўваў модныя фотаздымкі. Мікола любіў свежае, фірмовае, стыльнае. Вакол яго круціліся манекеншчыцы, артыстачкі і паэтки. У ягонай майстэрні круціліся вінілавая кружэлка. Здавалася, графік Селяшчук мусіць выбіраць нейкі найлягчэйшы з матэрыялаў, кшталту сярэбранага алоўка ці легкадумнай акварэлі. Але замест іх Мікола вельмі часта выбіраў літа-

Мікола Селяшчук. Уласны эксплібрис.

Мікола Селяшчук. Эксплібрис Алены Бялявай (Адамчык).

У размовах з мэтрамі мастацтва часта ўспывае прозвішча колішняга міністра культуры БССР Юрыя Міхневіча. Аднак у шырокім доступе інфармацыі аб чалавеку, які амаль 18 гадоў узначальваў сферу культуры Беларусі, акрамя некалькіх радкоў у інтэрв'ю і не знайсці... Успамінамі пра бацьку, для каго не было дробязей у прафесіі, падзяліўся з "К" першы намеснік Міністра замежных спраў Беларусі Аляксандр МІХНЕВІЧ.

Настасся ПАНКРАТАВА.

(Заканчэнне. Пачатак у № 35.)

Паспець за две гадзіны

— Юрый Міхневіч быў чалавекам вельмі дысцыплінаваным, патрабавальным да сабе. Ён стала сачыў за тым, што адбываецца ў развіцці сусветнага мастацтва. Дома заўсёды ляжаў часопіс "Тэатр", усе газеты, што датычыліся культуры — "Літаратура і мастацтва", "Савецкая культура", "Літаратурная газета" і гэтак далей — былі настольныя. Ён вельмі любіў жывапіс, сабраў шыкоўную калекцыю кніг па выяўленчым мастацтве. І ўсе ўважліва прачытаў, перыядычна вяртаўся да іх, прагледжваў, рабіў занатоўкі. Сучасныя плыні ніколі не адмаўляў, бліскуча разбіраўся ў абстракцыянізме, мадэрнізме...

Юрый Міхайлавіч шмат чытаў, у тым ліку філасофскіх кніг. Не ведаю нават, калі пастыяваў, бо пасада вымагае прымаць удзел у вечаровых мерапрыемствах, і ён рэдка вяртаўся дамоў раней 22-й гадзіны. Але штотыднёва дзве гадзіны імкнуўся аддаць чытанню. І нас заўсёды далучаў. Колькі разоў мы чулі: "Вось пачытайце, у "Іностранке" выйшаў новы раман Франсуаза Саган!". Ці: "Глядзіце, нарэшце афіцыйна надрукаваны "Майстар і Маргарыта"!" (Як памятаеце, доўгі час гэты раман "хадзіў" толькі ў самвыдаце.)

Бацька заўсёды нас арыентаваў. Падчас маёй вучобы ў маскоўскай ВНУ бацьку прызначылі на міністэрскі пост. Зразумела, ён стаў часта наведвацца ў саюзную сталіцу па рабочых справах. Дык вось, я не памятаю ніводнага выпадку, каб мы сядзелі ўвечары ў рэстаране (хаця мне, галоднаму студэнту, можа гэта і хацелася). Ён жа складаў план: "Сёння пойдзем на прэм'еру ў Вялікі, заўтра нас чакаюць "Сталевары" у МХАТ, трэцяга дня будзем на Таганцы, бо нам патрэбна абавязкова паглядзець "Гамлета" з Высоцкім, ды і "Юнону" і "Авось" нельга прапусціць у "Ленкоме". І ў кожны прыезд мы з ім хадзілі па тэатрах. Таму яму было проста спрацацца на айчынных мастацкіх саветах, даводзіць сваю слушнасць, бо меў бацька з чым параўноўваць. І гэта ён часта ўмела скарыстоўваў.

Адчуванне неаб'якавасці

— Для такога чалавека, як мой бацька, у рабоце не было дробязей. Як ён страшэнна злаваўся, калі спектакль пачынаўся са спазненнем! Памятаю, як ён кагосьці адчытваў за гэта. Крыў божа, каб нешта было не так з мікрафонамі, каб заслону заела ці хтосьці дзесьці спатыкнуўся. Прыдзірліва ставіўся да касцюмаў: "У чым яны выйшлі на сцэну? Касцюмы не адгладжаныя! Як сабе могуць такое дазволіць?". У тэхнічных дробязях ён быў бязлітасны, бо лічыў гэта расхлябанасцю, недысцыплінаванасцю. Зрэшты, да сябе ён гэтак жа ставіўся: заўсёды вельмі сачыў за сваім знешнім выглядам, быў падцягнутым, акуратным.

Пры гэтым да пытанняў па творчым працэсе Юрый Міхайлавіч падыходзіў мякка і тонка. Ён ніколі не заставаўся абыякавым, не баяўся выказаць сваё меркаванне. Мне

часта нагадваюць дзеячы культуры, як пасля кожнай прэм'еры, канцэрта ці адкрыцця выстаўкі бацька абавязкова заставаўся, каб падзяліцца з удзельнікамі сваімі ўражаннямі, пахваліць ці выказаць слушныя заўвагі. "Мне патрэбна пагутарыць з артыстамі", — такімі словамі ён адпраўляў мяне пасля заканчэння мерапрыемства дадому, а сам заўсёды ішоў за кулісы. Мае суразмоўцы прызнаюцца, што такой неабыхавасці ім не стае сёння...

У Міністра культуры ў тая часы хапала ўлады забараніць ці зняць нумар, але бацька гэтым ніколі не карыстаўся. Прасцей за ўсё заклімаць, напрыклад, словамі кштатлу "антысаветчына!". Ён жа аргументаваў, што спектакль прафесійна слабы. Прасіў растлумачыць, што пэўны аўтарскі погляд дае новага развіццю нацыянальнага мастацтва. Імкнуўся, каб рэжысёры самі зразумелі, што ў такім выглядзе спектакль выпускаць нельга, а канцэрт з гэтым нумарам будзе выглядаць шэрэнька. Юрый Міхневіч быў чалавекам, які ўспрымаў аргументы, яго можна было запэўніць, калі доказна патлумачыць. Але непрафесіяналізму не цягнуў!

Канешне, бывала рознае... Памятаю выпадак: ён сказаў аднаму вельмі вядомаму беларускаму скульптару, работу якога з помпай адкрылі ў Мінску: "Так, помнік, у прынце, атрымаўся, але дзе ты бачыў мысляра, у якога галава меншая за каленку?" Не размаўлялі бацька з тым творцам потым пару гадоў, дык дакладна. Але бацька меў рацыю...

Не трываў ён месцічковасці, сырога матэрыялу. З гэтымі прынцапамі падыходзіў як да прафесійнага мастацтва, так і да народнай творчасці. Патрабаваў, каб усё было зроблена па вышэйшым разрадзе: ад касцюма, паклона да ідэі, рэплікі, дыкцыі. Канешне, першай рэакцыяй пасля такіх гутарак часта была крыўда. Але потым усё роўна перапыталі думку Міхневіча, калі наступным разам збяруцца на абмеркаванне. Усе чакалі, калі ён прыйдзе. Тая разборка іх творчасці станавілася нечым кштатлу лакмусавай паперкі.

Стварэнне руху

— Сёння 1970-я называюць застоём. А вось я не сказаў бы, што для культуры — беларускай ці саюзнай — той перыяд не быў плённым. Паглядзіце: расквітнеў Тэатр на Таганцы, "Современник" займеў імя, з'явіўся "Ленком" Захарова і гэтак далей. Пачаўся ўздым беларускага тэатра. І ў апошняе меўся ўнёсак бацькі.

Прынамсі, быў момант, калі айчыны Оперны тэатр знаходзіўся ў вельмі цяжкім стане, нават намесніка міністра культуры прызначылі дырэктарам тэатра. Год бацька спалучаў гэтыя пасады, а ўжо на пасадзе міністра шукаў новых людзей. Згадваю, як на наша лецішча завітала маладая пара. Бацька пазнаёміў: "Валянцін Елізар'еў. Вось угаворваю яго застацца ў Беларусі, стаць балетмайстрам тэатра". Маладыя былі, смажылі шашлык, Маргарыта Ізворска дапамагала са сталом, а Валенцін Мікалаевіч раскаваў, што практычна вырашыў пагадзіцца на прапанову. Ужо праз год усе апладзіравалі балету "Стварэнне свету", які хутка стаў легендарным. Тата да апошняга дня ганарыўся росквітам беларускага Вялікага тэатра.

Памятаю, як бацьку падабаўся аркестр Поля Марыя. Ён часта слухаў яго запісы, а потым падзяліўся са мной марай стварыць такі калектыў на радзіме. Я засумняваўся: "Тата, магчыма, яшчэ музыкантаў-віртуозаў падбяраш, але дзе ты знойдзеш падобнага па таленту кіраўніка?" Ён не стаў спрачацца: "Паглядзім". А тыдні праз два паклікаў нас у цырк і шэпша: "Зараз паглядзі вось на таго

Міністэрскі партфель: Юрый Міхневіч

Юрый Міхневіч і актрыса Наталія Фацеева.

Свой сярод сваіх

Юрый Міхневіч (першы справа) са спявачкай Аленай Абразцовай.

Беларускі суверенітэты з рук міністра культуры БССР замежнікам.

Юрый Міхневіч (у цэнтры) з прадстаўнікамі Інглігенцыі, сярод якіх народныя артысты СССР — кампазітар Ігар Лучанок (першы злева) і акцёр Расіслаў Янкоўскі (другі справа).

Юрый Міхневіч і акцёр Расіслаў Янкоўскі (другі справа).

хлопца, што стаіць за дырыжорскім пультам. Упэўнены, ён выцягне задуму!" Так я пазнаёміўся з Міхаілам Фінбергам. Як вы ведаеце, усё атрымалася. А мы з Міхаілам Якаўлевічам дагэтуль сазвоньваемся.

Ці ўзяць "Песняроў". Гэта быў непартыйны калектыў, у нечым — супярэчлівы, тым не менш ім дазволілі паездку ў ЗША. Бацька хадзіў урушаны, маўляў, тыя гасролі стануць для "Песняроў" школай прафесійнага майстэрства. Прынамсі, такіх гукааператараў, як за акіянам, у нас яшчэ пашукаць трэба! Потым Мулявін распавядаў: "Юрый Міхайлавіч, мы мелі рацыю. Мы прыйшлі на канцэрт, а нам вылучылі вакал, прыбраўшы лішні гук. Тыя агрэхі, што раней прыхоўваліся поліфанічным фонам, раптам сталі бачнымі.

Там іншыя падыходы да арганізацыі канцэрта, больш жорсткія патрабаванні. Мы шмат вынеслі ў плане рамства з гэтай паездкі".

Зрэшты, сваю каманду Юрый Міхайлавіч заўсёды хваліў, падтрымліваў. Разумеў, што адзін у полі не воін. І з кіраўніком БССР Пятром Машэравым у іх атрымаліся добрыя адносіны. У тая часы на любога неардынарнага творцу часта глядзелі з асцярогай. Бацька і Пётр Міронавіч дапамагалі талентам прабівацца, бесперашкодна займацца творчасцю. Гэта вельмі дапамагала і міністру культуры.

Хаця былі розныя выпадкі... Аднойчы ўбачыў бацьку нейкім засмучаным. Выявілася, што вызывалі яго ў ЦК партыі, бо прыйшла на яго аналімка. У Мастацкім музеі рыхтавалася выстаўка французскіх імпрэсіяністаў. Бацька прыйшоў правярыць экспазіцыю перад афіцыйным адкрыццём: каля паўсотні шыкоўных работ чакалі мінчан, але першае, што кідалася ў вочы, быў бюст Брэжнева і цытата з яго выступленняў. Юрый Міхайлавіч накінуўся на музейшчыкаў: "Да вы што! Мала таго, што гэта не да месца, мы фактычна дыскрэдытуем самога Леаніда Ільіча. Неадкладна прыбраць!". Хутка ў ЦК прыйшла аналімка, што міністр распарадзіўся прыбраць бюст кіраўніка партыі і ўрада.... Добра, што Машэраў у гэтым плане быў мудрым чалавекам. Толькі ўсмінуўся ды папрасіў працаваць больш лагодна і тактычна.

Бліскучы сезон

— Рэспубліканскія конкурсы мастацкай самадзейнасці, якія існуюць у нас да гэтай пары, узніклі з падачы Юрыя Міхайлавіча. Ён часта браў нас з сабой у Літву і Латвію, каб паказаць знакамітыя конкурсы творчасці. На так званым Спеўным полі збіралася безліч калектываў. Тады мы і пазнаёміліся з Пахмутавай, Паулсам і з цэлай плеядай выдатных музыкантаў. Адтуль ён прывёз ідэю конкурсу ў родную Беларусь.

Ён падтрымліваў кантакты з Надзям'я Лежэ. Імкнуўся дапамагчы ёй наведваць Радзіму, сустаркаў яе на пероне. Спадзяваліся, што яна перадаць у наш музей свае знакавыя работы. На жаль, не склалася...

Дарэчы, у нашым доме бывала шмат цікавых людзей. Бацька сябраваў з Яўгенам Еўсцігневым і Алегам Яфрэмавым. Часам мне шчасціла апынуцца ў кампаніі гэтых ярскіх чалавек. Іх гісторыямі можна было заслухацца! Але бывала, Алег Мікалаевіч моцна спрачаўся з бацькам: ім было што абмеркаваць.

Да слова, пры бацьку лета ў Мінску заўсёды было бліскучым сезонам. У адзін год у тэатр мог пры-

ехаць Тэатр Маскавета і Тэатр на Таганцы. На другі замаўлялі Вялікі з Масквы і тэатр імя Маякоўскага. Уявіце сабе, што такое Тэатр на Таганцы ў той час і як складана было яго выцягнуць сюды! А ён гастраліваў у Беларусі тры ці чатыры гады запар! Бацька ўмеў дамаўляцца, прывозіў у Мінск лепшае. Я меў магчымасць паглядзець на тутэйшых сцэнах тых жа масквічоў, але ведаў, што ўсе знакавыя пастановаўкі змагу даглядзець у Беларусі.

Як можна было зацягнуць у Мінск тэатра Уладзіміра Атлантэва і сапрадна Тамару Мілашкіну? Як Алена Абразцова магла завітаць у Мінск па 2-3 разы за сезон, калі яе гастрольнае турнэ было распісана на год наперад? Таму што сябрала, ёй хацелася бываць тут, таму што разумела, што ў Мінску усё пройдзе выдатна. Беларусь прываблівала акцёраў гарачым прыёмам. Рэжысёры былі спакойныя за арганізацыйную частку і разлічвалі на цёплы глядацкі водгук. Але бацька заўсёды папярэджваў масквічоў: "Хлопцы, давайце дамовімся, Беларусь — значна больш на захад ад Масквы. Халтура тут не пройдзе. Лічыце, што вы ў сябе дома, толькі глядач больш патрабавальны".

Юрый Міхайлавіч добра ставіўся да Кацярыны Фурцавай, якая тады курывала Міністэрства культуры СССР, называў яе бліскучым міністрам. Казаў, што яна ўмела годна прадстаўляць за мяжой сваю краіну. Распавядаў, як усе ўставалі, калі яна ўваходзіла ў залу пасяджэнняў: так яна сябе несла — бы каралева. Мала каму вядома, што ў сярэдзіне 1970-х беларускага міністра настойліва запрашалі ў Маскву. Ён адмовіўся, запэўніваючы, што ўсё яго жыццё звязана з Беларуссю...

У сямейным асяроддзі

— З бацькам мы вельмі сябралі. Свае выхадныя ён імкнуўся праводзіць у сям'і. Мы маглі выправіцца ў грыбы ці проста ў лес, на рыбалку. Ён вадзіў, паказваў, дзяліўся ўражаннямі, успамінаў. Гэта быў вельмі цікавы чалавек з добрым пачуццём гумару. Маглі часам і паспрачацца па пэўным пытанні, але часцей усё ж абмяркоўвалі.

Я бачыў, што калі па жыцці даводзілася прайграваць, то бацька прымаў тое блізка да сэрца. Але мне падабалася яго імкненне выправіць недарэчнасць. Няўдачы яго загартоўвалі, дапамагалі ўзняцца над сітуацыяй, так бы мовіць, раскручвалі на новыя дасягненні.

Калі тату неабходна было падрыхтавацца да выступлення, напрыклад, пленума ЦК партыі ці справаздачнага бюро ЦК, то ён раіўся з намі, асабліва з жонкай Раісай Яраслаўцавай. У маці было чуццё на тое, што цікава людзям, а што не вельмі, як правільна падаць інфармацыю. Магчыма, таму, што маці прайшла ўсю Беларусь, хаця сама прыехала за бацькам з расійскай глыбінкі. Яна надзвычай палюбіла беларускую культуру, на Палессі запісвала песні ды абрады. Дарэчы, стала кандыдатам філалагічных навук, вядомай збіральніцай фальклору.

Бацьку хацелася заўсёды быць бліжэй да культуры. Цікава, што тая дзесяць гадоў, якія тата пражыў пасля выхаду на пенсію, ён быў надзвычай запатрабаваны. Я б нават не сказаў, што часу ў Юрыя Міхайлавіча стала больш. Здавалася б, чалавек ужо не пры пасадзе, але каб быў ён нецікавы як асоба, пра яго ніхто не ўгадваў бы. На справе ж усе вечары ў бацькі былі распісаны: яго запрашалі на канцэрты, спектаклі. Яму было цікава з гэтымі людзьмі, да яго ж прыслухоўваліся, чакалі яго меркавання. Юрый Міхайлавіч і без міністэрскага партфеля заўсёды пачуваўся сваім у творчым асяроддзі.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.". (У рамках экспазіцыі адкрылася выстаўка **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі, — да 2 лістапада.)
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
■ Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"**.

Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Беларускі іканастас"** (творы ікананіцы і драўлянай пластыкі кан. XVIII — пач. XIX стст. са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь і Музея старажытнабеларускай культуры Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі) — да 27 верасня.
■ Выстаўка **"Муж, мужчына, воін"** (ікананіс кан. XVIII — пач. XIX стст. са збору Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава) — да 27 верасня.
■ Выстаўка **"Плынь часу"** (творы мастакоў Беларусі, юбіляраў 2015 года) у рамках праекта "Нашы калекцыі" — да 27 верасня.
■ Выстаўка **"Ад рэалізму да імпрэсіянізму"** (жывапіс XIX — XX стст. са збору Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі) — да 11 студзеня.
■ Выстаўка **"Зорны шлях"** Мікалоюса Чурлэніса — да 18 кастрычніка.

Арт-кафэ:
■ Арт-праект Усевалада Швайбы **"Тканыны думак"** — да 27 верасня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
Выстаўка:
■ **"Прарок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медалі"** — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Барока ў карнявой пластыцы"** — да 20 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.
Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."
Выстаўкі:
■ Выставачны праект **"Вялікая прэзентацыя музейных рэліквій: 79 прыступак углыб гісторыі"** — да 31 снежня.
■ Арт-праект фотамастака Ірэны Гудзіеўскай і агенцтва мадэляў "Студыя Тамара" — **"Зачараванне"** — да 13 верасня.
■ Выстаўка твораў Юрыя Вінаградава **"Блакiтна-зялёная"** — да 15 лістапада.
■ Выстаўка **Акадэміі акварэляў**

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
Экспазіцыі:
■ "Мінск губернска ў канцы XIX — на пачатку XX стст."
■ "I З'езд РСДРП у асобах".
■ "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
■ "Гісторыя Дома-музея I З'езда РСДРП".

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Мемарыялізацыя Вялікай Айчыннай вайны ў беларускім грамадстве: памяць учора і сёння"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.
Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
Выстаўка:
■ Фотавыстаўка Ірэны Гаражанкінай **"Баравікі. Прыгажосць іх фамільная рыса"** — да 14 верасня.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а.
Тэл.: 237 46 94.
■ Выстаўка **"Свет вялікіх папугаяў і пёўных птушак"** — да 14 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Святлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
Экспазіцыі:
■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".
Выстаўка:
■ **"Жыццё ў казках"**, прымеркаваная да 80-годдзя патрыярха беларускай анімацыі, кінааператара Юрыя Мільтнера — да 4 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, *Музычны зав., 5.*
Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."
■ "Беларуская музычная культура XX ст."
■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
Выстаўка:
■ Выстаўка **"Сакрэты тэатральнай грымёркі"** — з 14 верасня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
Майстар-класы:
■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
Выстаўка:
■ Выстаўка **"Прыгожыя і знакамiтыя (экалогія пачуцiвасцi)"** (толькі для дарослых) — да 13 верасня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка, прысвечаная юбілею

УВАГА!

/ІДЗЕ ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875 ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

і прыгожых мастацтваў Сяргея Андрыйкі (Масква) — да 11 кастрычніка.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ПАВЕТРАНА-ДЭСАНТНЫХ ВОЙСКАЎ
Узброеных сіл СССР і сіл спецаперацый Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, **"85 год на абароне Айчыны"** — да 23 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Марыя Дарота Радзівіл. Час культурнага адраджэння"** — да 20 верасня.
■ Выстаўка **"Talking Machine"** — да 4 кастрычніка.

ГАЛЕРЭЯ ПАМЯШКАННЯ СЕКТАРА ЭКСКУРСІЙНАЙ І ІНФАРМАЦЫЙНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ
■ Выстаўка **"Фарбы пленэру"** — да 26 лістапада.

СЛУЦКАЯ БРАМА
■ Выстаўка **"Археалагічная спадчына Нясвіжа"** — да 30 верасня.

РАТУША
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоў"**.
■ Выстаўка **"Баявыя нагалоўі (шлемы) засцерагальнага ўзбраення і харугвы беларускіх зямель XI — XVII стст. (Рэканструкцыя)"** — да 30 верасня.
■ Выстаўка ўзнагарод алімпійскага чэмпіёна Максіма Мірнага **"Мірныя трафеі"** — да 31 кастрычніка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па выбабе цацак з салёнага цеста).
Выстаўка:
■ Выстаўка **"На ўлонні прыроды такія прыгоды"**, прымеркаваная да 80-годдзя выхаду ў свет пазмы Якуба Коласа "Міхасёвы прыгоды".

ПАВЕТРАНА-ДЭСАНТНЫХ ВОЙСКАЎ
Узброеных сіл СССР і сіл спецаперацый Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, **"85 год на абароне Айчыны"** — да 23 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Марыя Дарота Радзівіл. Час культурнага адраджэння"** — да 20 верасня.
■ Выстаўка **"Talking Machine"** — да 4 кастрычніка.

ГАЛЕРЭЯ ПАМЯШКАННЯ СЕКТАРА ЭКСКУРСІЙНАЙ І ІНФАРМАЦЫЙНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ
■ Выстаўка **"Фарбы пленэру"** — да 26 лістапада.

СЛУЦКАЯ БРАМА
■ Выстаўка **"Археалагічная спадчына Нясвіжа"** — да 30 верасня.

РАТУША
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоў"**.
■ Выстаўка **"Баявыя нагалоўі (шлемы) засцерагальнага ўзбраення і харугвы беларускіх зямель XI — XVII стст. (Рэканструкцыя)"** — да 30 верасня.
■ Выстаўка ўзнагарод алімпійскага чэмпіёна Максіма Мірнага **"Мірныя трафеі"** — да 31 кастрычніка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па выбабе цацак з салёнага цеста).
Выстаўка:
■ Выстаўка **"На ўлонні прыроды такія прыгоды"**, прымеркаваная да 80-годдзя выхаду ў свет пазмы Якуба Коласа "Міхасёвы прыгоды".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папарацкаветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Калевала вачыма рускіх мастакоў"**.
■ Міжнародны выставачны праект: творы заслужанага дзеяча мастацтваў Літвы Пётры Сергіевіча **"Сын роднага краю"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

ФІЛІЯЛЫ МУЗЕЯ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мінск губернска. Шляхецкі побыт"**.
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
Выстаўка:
■ Арт-праект Віктара Альшэўскага **"Мой Мінск. Сімвалы прасторы і часу"** — да 11 кастрычніка.
■ Выстаўка архітэктара Ігара Есьмана **"Мая творчасць"** — да 11 кастрычніка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
■ Выстаўка **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных

стояў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыі:
■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
■ Народныя іконы Беларусі 2-й пал. XIX ст. .

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

ВЫСТАВАЧНЫЯ ЗАЛЫ МУЗЕЯ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Герцапа, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
■ Арт-праект **"Акт здачы"** (групавая выстаўка манументальнай серцыі БСМ) — да 27 верасня.

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ
г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Экспазіцыі:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцёўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ Выстаўка матылькоў з прыватнага збору М.Рамазанова **"Лунаючыя кветкі"** — да 13 верасня.
■ Выстаўка **"Стары Курск у акварэлях І.І. Лікарэнікі"** (з фондаў Курскага дзяржаўнага абласнога краязнаўчага музея) — да 14 верасня.
■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** (люстэркі з прыватнай калекцыі С.Л. Пуціліна) — да 11 кастрычніка.
■ **"Крохкія захавальнікі Слова"** (рэдкае рукапіснае і старадрукаванае кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 4 кастрычніка.
■ **"Ажылыя імгненні"** — мастацкія творы Андрэя Крылова.
■ Выстаўка жывапісу і графікі **Сяргея Радчанкі**.
■ Упершыню ў Гомелі выстаўка **"Мадэрн — эпоха жаночасці"** (сапраўдныя строі і аксэсуары другой пал. XIX — пач. XX стст. са збору Музея гісторыі моды Марыны Івановай (Кіеў)) — да 15 лістапада.

Вяжа палаца Экспазіцыі:
■ **"Упадальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.
Выстаўкі:
■ **"Кнігі, якія ведаюць усё"** (энцыклапедычныя выданні XIX — XX стст. з аддзела рэдкай кнігі Гомельскай абласной

універсальнай бібліятэкі імя У.І. Леніна) — да 28 верасня.

Мастацка-адукацыйны праект, прысвечаны творчасці гомельскіх мастакоў "Край родны, назаўжды любімы" з фондаў Гомельскага палацава-паркавага ансамбля — да 31 снежня.

Паўночнае крыло палаца Экспазіцыя:
■ **"Свет зяроў Гомельшчыны"**.
Выстаўка:
■ Выстаўка **экзатычных жывёл**.

Зімовы сад
■ Свет субтрапічных раслін і жывёл.

Калонная зала
■ Канцэрт скрыпача-віртуоза, чьё імя ўпісана ў "Залатую кнігу" Фонду "Новыя імяны Планеты", лаўрэата міжнародных конкурсаў **Арцёма Шышкова** — 15 кастрычніка а 19-й.

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ
г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 57 41.
■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
■ **"Музей крiміналістыкі"**.
■ Выстаўка, прысвечаная 70-годдзю заканчэння Другой Сусветнай вайны, **"На Тихом океане свой закончили поход..."**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.
■ Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.
Выстаўкі:
■ **"Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."**.
■ **"Крылы над Лідай"** — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
■ Выстаўка **"Старонкі непа100роннай вайны на Лідчыне"**.
■ Выстаўка **"Гукі цывілізацыі, якая заснула"**.
■ Выстаўка **"Вайны свяхчэнныя старонкі"**.
■ Выстаўка **"3 мастацкім словам па жыцці"**.
■ Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
■ Выстаўка з прыватнага збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
■ Выстаўка **"Музей шакаладу "Nikolya"**.

УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
■ **Выстаўка дыпломных работ выпускнікоў** Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя А.К. Лебава (жывапіс, дызайн, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва) — да 19 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

ФІЛІЯЛЫ МУЗЕЯ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мінск губернска. Шляхецкі побыт"**.
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
Выстаўка:
■ Арт-праект Віктара Альшэўскага **"Мой Мінск. Сімвалы прасторы і часу"** — да 11 кастрычніка.
■ Выстаўка архітэктара Ігара Есьмана **"Мая творчасць"** — да 11 кастрычніка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
■ Выстаўка **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных

стояў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыі:
■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
■ Народныя іконы Беларусі 2-й пал. XIX ст. .

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 32